

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

Elena Samburic • Lily Prisăcaru

EDUCAȚIA PLASTICĂ

Manual pentru clasa a 2-a

Editura ARC

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

Elena Samburic • Lily Prisăcaru

EDUCAȚIA PLASTICĂ

**Manual
pentru clasa a 2-a**

Poezii de Arcadie Suceveanu

Editura ARC

Manualul a fost aprobat prin Ordinul nr. 399 din 25 mai 2015 al ministrului Educației al Republicii Moldova. Manualul este elaborat conform Curriculumului disciplinar (aprobat în anul 2010) și finanțat din resursele financiare ale Ministerului Educației al Republicii Moldova.

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației al Republicii Moldova.

Școala				
Manualul nr.				
Anul de folosire	Numele și prenumele elevului	Anul școlar	Aspectul manualului	
			la primire	la returnare
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

- Dirigințele clasei trebuie să controleze dacă numele elevului este scris corect.
- Elevul nu va face nici un fel de însemnări în manual.
- Aspectul manualului (la primire și la returnare) se va aprecia: *nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător*.

Comisia de evaluare: *Galina Golubi*, grad didactic II, Liceul Teoretic „Natalia Gheorghiu“, Chișinău; *Valentina Movilă-Ghimpu*, grad didactic I, școala primară-grădiniță nr. 152, Chișinău; *Nina Osinscaia*, grad didactic I, Liceul Teoretic „Nicolai Gogol“, Chișinău; *Larisa Rogovschi*, grad didactic I, Liceul „Mihai Eminescu“, Chișinău.

Referenți: *Ana Simac*, dr. în studiul artelor, șefa Catedrei de desen și metodică predării, Facultatea de Arte Plastice și Design a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă“ din Chișinău; *Ion Negură*, conf. univ., dr. în psihologie, șef al laboratorului de psihologie al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă“ din Chișinău; *Elena Ungureanu*, dr. în filologie, Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei; *Vitalie Coroban*, director artistic, Editura Cartier, Chișinău; *Angela Frumosu*, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Liviu Deleanu“, Chișinău.

Redactori: *Liliana Armașu, Eugen Lungu*

Lector: *Lucia Țurcanu*

Desene: *Aliona Samburic, Violeta Zabulica*

Concepția grafică și machetare: *Elena Garștea*

Coperta: *Mihai Bacinschi*

Tehnoredactor: *Mihai Dimitriu*

Editura Arc se obligă să achite deținătorilor de copyright care încă nu au fost contactați costurile de reproducere a imaginilor folosite în prezenta ediție.

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Arc.

© Editura Arc, 2015

© E. Samburic, L. Prisăcaru, 2015

© A. Suceveanu, 2015

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Samburic, Elena

Educația plastică: Man. pentru cl. a 2-a/ Elena Samburic, Lily Prisăcaru; poezii de Arcadie Suceveanu; comisia de evaluare Galina Golubi [et al.]; Min. Educației al Rep. Moldova. – Ed. a 2-a. – Ch.: Arc, 2015 (Combinatul Poligr.). – 96 p. 32430 ex.

ISBN 978-9975-61-895-3

73/76(075.2)

S 18

ISBN 978-9975-61-895-3

CUPRINS

CAPITOLUL 1. INSTRUMENTE, MATERIALE ȘI TEHNICI DE LUCRU	5
HÎRTIA ȘI CARTONUL	6
PENSULA.....	8
PALETA ȘI RADIERA	10
CREIONUL	12
Creionul cu mină de grafit: cum lucrăm cu el	12
Creioanele colorate: cum desenăm cu ele	14
Pastelul: cum îl utilizăm.....	16
CE ESTE CARIOCA ȘI CUM O FOLOSIM.....	18
TUȘUL	20
ACUARELELE ȘI SECRETELE LOR	22
Tehnica acuarelei pe suport umed	24
CREIOANELE DE CEARĂ.....	25
Tehnica de lucru în creioane de ceară și acuarelă	26
GUAȘA	27
TEMPERA	28
Tehnica de lucru cu guașă și tempera – metoda tradițională	29
Tehnici moderne de lucru cu guașă și tempera (amprentarea, ștampilarea și imprimarea)	30
TEHNICĂ MIXTĂ: MONOTIPIE ÎN ACUARELĂ ȘI TUȘ	32
TEHNICA GRATAJ	34
CUM FACEM UN COLAJ.....	36
Colaj mixt: hîrtie, stofă.....	36
ARGILA	38
Tehnica modelării din argilă	39

CAPITOLUL 2. ELEMENTELE LIMBAJULUI PLASTIC	42
LIMBAJUL ARTELOR	43
LIMBAJUL PLASTIC	44
CLASIFICAREA CULORILOR ȘI A NONCULORILOR	52
Nonculorile	52
Culorile	55
Curcubeul – fenomen al naturii	58
Culorile primare	61
Amestecul cromatic și acromatic	62
CAPITOLUL 3. INIȚIERE ÎN COMPOZIȚIE	65
IDEEA	66
CULOAREA	67
COMPUNEREA	67
Centrul de interes al compoziției	69
CAPITOLUL 4. INIȚIERE ÎN DOMENIUL ARTELOR PLASTICE	74
CE ESTE ARTA PLASTICĂ	75
Grafica	77
Pictura	79
Ceramica	82
Sculptura	84
Arhitectura	88
MUZEE ȘI GALERII	90
MINUNILE LUMII – CAPODOPERE DE ARTĂ	92

CAPITOLUL 1

INSTRUMENTE, MATERIALE ȘI TEHNICI DE LUCRU

La orele de educație plastică, vom descoperi că pentru realizarea unei opere de artă sînt necesare mai multe instrumente și materiale de lucru. În procesul creației se aplică diverse tehnici de lucru. Despre unele dintre ele vom afla pe parcursul acestui an de studii.

Hîrtia și cartonul • Pensula
Paleta și radiera • Creionul
Ce este carioca și cum o folosim
Tușul • Acuarelele și secretele lor
Creioanele de ceară
Guașa • Tempera
Tehnică mixtă: monotipie în acuarelă și tuș
Tehnica grataj • Cum facem un colaj • Argila

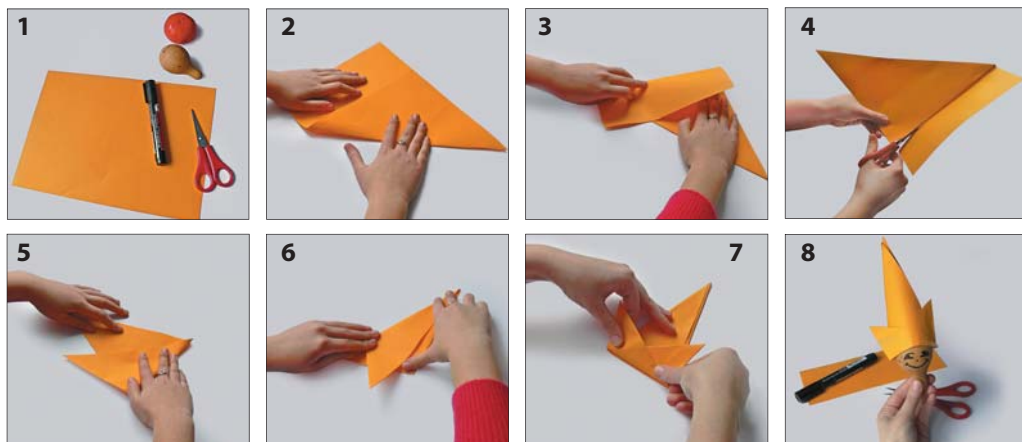
HÎRTIA ȘI CARTONUL

Hîrtia este un material de lucru de primă necesitate. La lecțiile de artă plastică o vom folosi frecvent la fel ca și cartonul.

Hîrtia și **cartonul** se produc din lemn la fabrici speciale.

În comerț, găsim hîrtie de diferite calități, grosimi, culori etc.

Hîrtia este utilizată atît ca suport plastic, cît și în calitate de material pentru diverse tehnici de lucru (colaj, origami etc.)

În imaginile alăturate vedeți etapele de confecționare a unei jucării. Este doar una dintre multiplele tehnici de lucru cu hîrtia; această tehnică se numește *origami*.

GLOSAR

Support plastic – spațiu pentru realizarea unei lucrări (hîrtie, carton, pînză etc.).

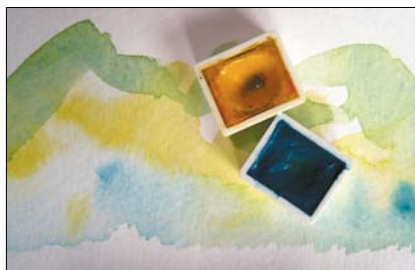
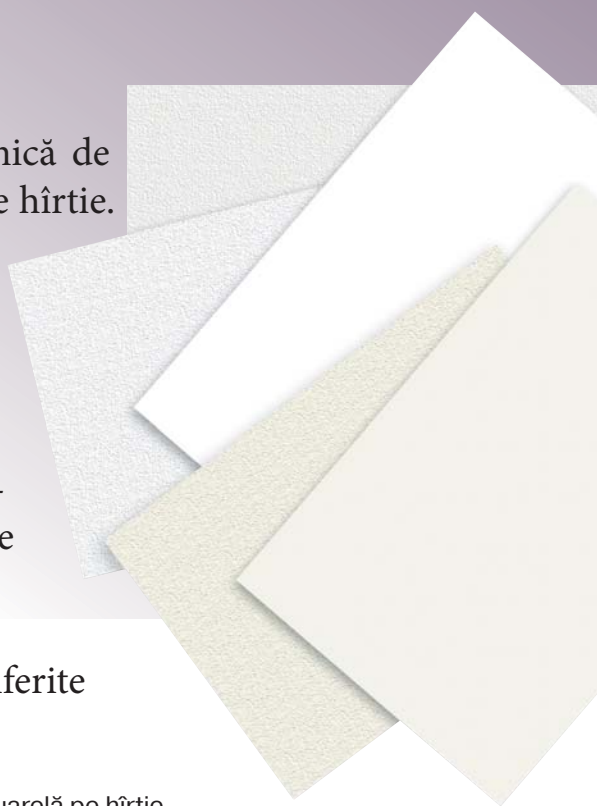
Jucării din hîrtie.

Pentru fiecare material și tehnică de lucru se folosește un anumit tip de hîrtie.

Acuarela, de exemplu, se aplică pe *hîrtie texturată* (cu suprafața aspră la pipăit), care are o capacitate mare de absorbție.

Pentru lucrările în tuș sau peniță este recomandată hîrtia netedă, lucioasă, care se mai numește *hîrtie cretată*.

Pentru guașă și tempera poate fi utilizat orice tip de carton, de diferite calități și grosimi.

Tușe în acuarelă pe hîrtie texturată.

Exersări în creion pe hîrtie texturată.

Pădurea nu e doar o sursă de materie primă pentru fabricarea hîrtiei. Arborii sînt plămîni planetei, de aceea pădurile trebuie cruțate.

GLOSAR

Hîrtie cretată – hîrtie acoperită cu un strat de vopsea albă cu clei. Există hîrtie cretată lucioasă și mată.

E bine să știm!

Hîrtia poate fi obținută și din trestie, paie, cîrpe sau din maculatură. În felul acesta, oamenii păstrează pădurile.

PENSULA

Pensula este un instrument alcătuit dintr-un mănunchi de fire de păr natural (de porc, veveriță, ponei) sau artificial și o coadă de lemn.

Pensulele sînt de mai multe tipuri: *plate* și *conice*, *cu fibre fine* și *cu fibre aspre*.

Pensulele cu fibre fine sînt prevăzute pentru picturi în acuarelă, tuș și cerneală.

GLOSAR

Fibră – de obicei la plural: fibre – fire de păr natural sau sintetice din care se fac pensule.

Cele cu *fibre aspre* sînt folosite mai mult atunci cînd se lucrează cu guașă și tempera (vezi p. 27, 28).

Urma lăsată de pensulă se numește *tușă*. Pensulei mici, cu părul deosebit de fin, i se spune *penel*. El a devenit simbolul măiestriei,

deoarece cu penelul se aplică tușele cele mai delicate. De aceea pictorii mai sînt numiți *artiști ai penelului*.

Pensule cu fibre moi.

PENSULA

Știți că-s pictor? Am vopsele
Și o pensulă la ele.

De sub pensula-mi ușoară,
Uite, o rachetă zboară.

Prin caietul de desen,
Trece – u-u-u! – un tren.

Aici, fac un curcubeu –
Să-l duc oare la muzeu?

Pensulă să am, hîrtie,
Că-mi ajunge măiestrie...

Pensule cu fibre aspre.

Pictură realizată cu pensule confecționate din
fibre moi.

Pictură realizată cu pensule
confecționate din fibre aspre.

PALETA ȘI RADIERA

Paleta este o placă din lemn sau din plastic, pe care pictorii își amestecă vopselele.

Paleta.

PALETA

Mai întâi, pun pe paletă
Gama de culori, completă.

Din vopsele iau puțin,
Le amestec, le combin

Și le fac acu-să învie –
Arta cere măiestrie!...

Radiera sau **guma de șters** este folosită pentru a șterge urmele de creion lăsate pe hârtie. Cu radiera putem șterge liniile trasate greșit, dar putem să și desenăm.

Pe suprafața deja hașurată, trecem cu radiera și lăsăm urme albe. Urmele albe lăsate de radieră pot fi transformate în diver-

GLOSAR

A hașura – a acoperi cu linii dese diverse suprafețe dintr-un desen (vezi imaginea de la p.13.).

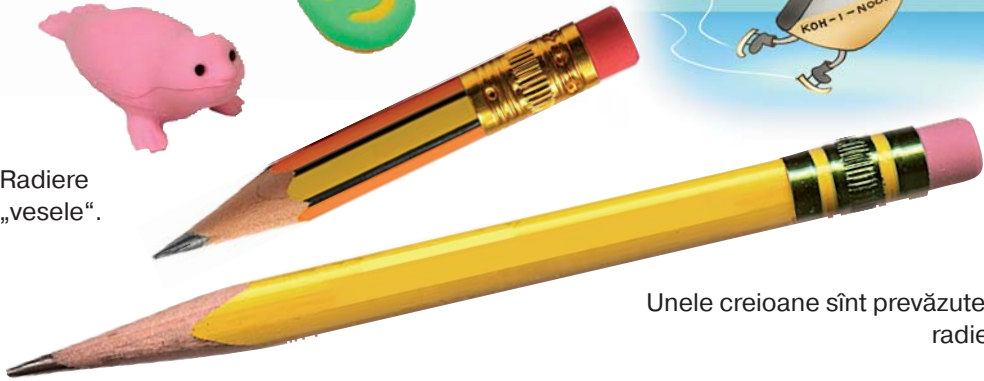

RADIERĂ

Ai greșit ceva, cumva?
Ai scris «e» în loc de «a»?
Cifra «0»-i cam umflată?
S-a ivit pe filă-o pată?
Ai scris $2+8$ fac 9 ?
Vrei să-ncepi o filă nouă?
Nu ai potrivit culoarea?
A ieșit prea verde marea?
Fii pe pace, n-avea teamă,
Să nu apelezi la lamă,
Uite, radierea vine
Și le șterge bine-bine,
Și te-ndeamnă: corectează,
Dar rămii cu mintea trează!

Radiere „vesele”.

Unele creioane sînt prevăzute cu radieră.

se imagini, care, pe parcursul lucrului, cu ajutorul creionului, pot fi ușor modificate de către autor.

Unele radiere sînt atașate la capătul opus părții ascuțite a creionului. Radierele de acest tip au de obicei culoarea roz, roșie sau verde. Acest tip de radiere nu pot fi folosite prea des, deoarece „traumează” hîrtia.

Pe lîngă cele atașate creioanelor, gumele de șters pot avea diverse forme: dreptunghiulară, alungită, triunghiulară, conică, sau se pot „deghiza” în diferite animăluțe.

CREIONUL

În arta plastică, se folosesc mai multe tipuri de creioane: *creioane cu mină de grafit*, *creioane colorate*, *creioane-pastel*, *creioane de ceară*.

CREIONUL CU MINĂ DE GRAFIT: CUM LUCRĂM CU EL

Creionul cu mină de grafit are, de regulă, corp de lemn. Mina lasă pe suportul pe care desenăm (hîrtie, carton) urme gri, avînd o bogată varietate de nuanțe: de la gri luminos pînă la gri închis, aproape de negru.

După gradul de duritate, creioanele cu mină de grafit se împart în creioane *moi* și *tari*. Cele moi sînt marcate cu litera «B» și o cifră care indică gradul de tărie a minei; cu cît e mai mare cifra, cu atît creionul e mai moale (de exemplu, «4B»).

Creioane cu mină de grafit și marcarea lor.

Înveliș de lemn.

Mină de grafit.

Creioanele tari poartă marca «H» și, ca în celălalt caz, cifra indică gradul de tărie (de exemplu, «3H»). Creioanele medii sînt cele marcate cu «HB».

Creionul se ascute ușor, utilizîndu-se, de obicei, o ascuțitoare obișnuită.

Ascuțitori pentru creioane.

Albrecht Dürer.
Autoportret. Desen
în creion realizat
de marele artist al
Renașterii la vârsta
de 13 ani.

Diferite modalități de a hașura.

Tehnica desenului în creion este preferată mai ales de copii.

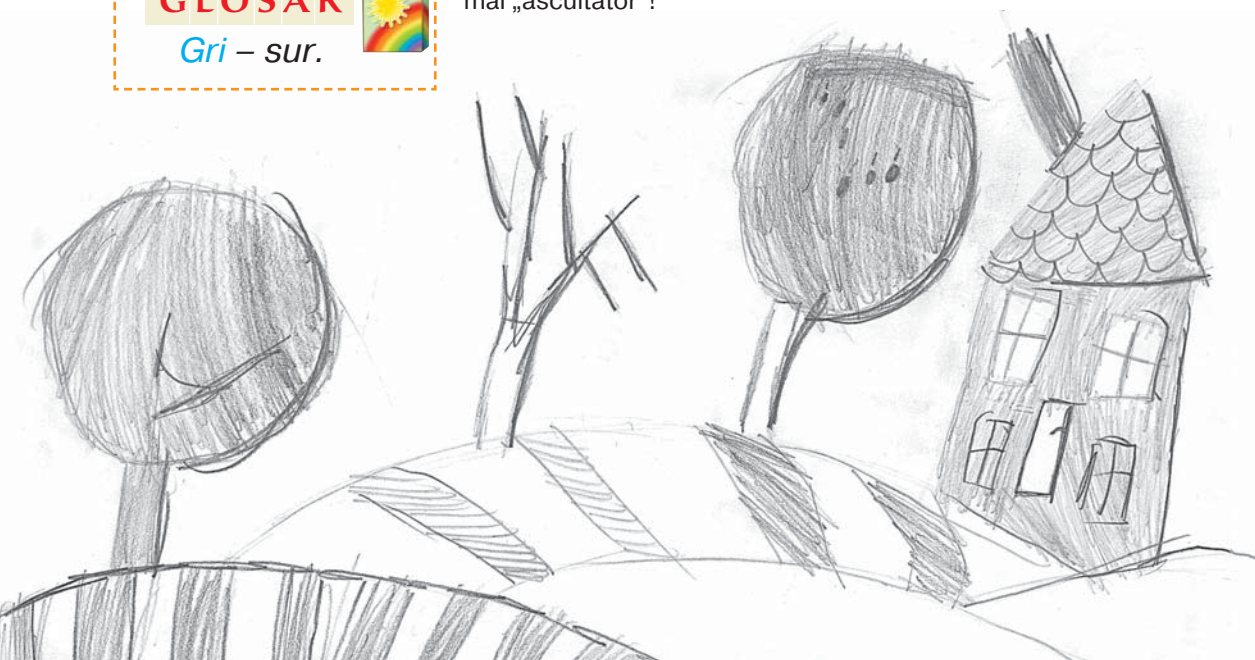
Creioanele cu mină de grafit lasă linii ample, late sau fine. Mînuind creionul, vom desena conturul diferitor imagini și siluete, după care le vom hașura. Hașurarea se face cu vârful creionului, cu care vom trasa linii paralele sau intersectate. Pentru a obține suprafețe mai întunecate, pe anumite porțiuni de imagine liniile de hașurare se vor suprapune în mai multe straturi.

GLOSAR

Gri – sur.

Copiii adoră să deseneze cu creionul – e instrumentul cel mai „ascultător“!

CREIOANELE COLORATE: CUM DESENĂM CU ELE

Copiii preferă, de regulă, **creioanele colorate**, deoarece au o bogată varietate de culori și sînt ușor de mînuit. Suprapuse prin hașurare, două culori diferite o pot „crea” pe a treia. În același mod putem căpăta noi nuanțe ale aceleiași culori.

În mîna unui copil priceput,
creioanele colorate fac minuni!

GLOSAR

Nuanță – modificare fină a unei culori prin amestecul ei cu o altă culoare.

Creioane colorate.

Un specific aparte îl au creioanele colorate tip acuarelă, care lasă pe hîrtie (sau pe carton) urme mai pronunțate. Umezite cu pensula, acestea ne oferă posibilități nelimitate pentru creație.

Acest tip de creioane ne permite să suprapunem culorile, căpătînd astfel culori sau nuanțe noi. Procedeu poate fi aplicat atît cu varietățile de culori uscate, cît și cu cele umede.

ATENȚIE! Nu avem voie să umezim creioanele cu salivă.
Este dăunător pentru sănătate!

Urma lăsată de creion poate avea intensitatea pe care o dorim. Dacă apăsăm mai tare, linia va fi mai intensă și invers – o linie abia vizibilă o vom trasa fin de tot!

Pensula umezită colorează fin, acoperind suprafața hîrtiei cu o culoare densă.

Exercițiu aplicativ

Realizați o compoziție în creioane colorate cu subiectul *Mere și gutui*.

CREIOANELE COLORATE

Bețișoare fermecate,
Bețișoare minunate!
Cînd se plimbă pe hîrtie,
Toate lucrurile-nvie:
Case, rîuri, păsări, flori
Se îmbracă în culori.
Cu cel roșu, ca un soare,
Fac un măr, un mac în floare.
Verdele, de-i pus la treabă,
Lasă-n urmă flori și iarbă.
Cu cel negru și-alte două
Pot să-nalț o casă nouă.
Iar cu alte trei din ele
Desenez un cer cu stele...
În creioanele acestea
Se ascunde chiar Povestea!

PASTELUL: CUM ÎL UTILIZĂM

Denumirea de **pastel** provine din italianescul *pastello*, ceea ce înseamnă *creion colorat*. Desenele în pastel amintesc prin ceva de frumusețea unei aripi de fluture bogat colorate.

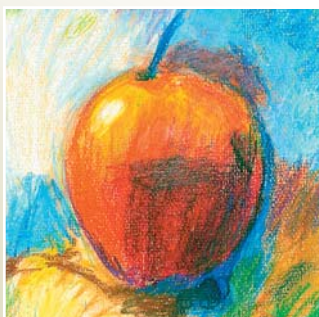
Lumea acvatică e un subiect potrivit pentru o lucrare în pastel.

Pastelurile pot fi folosite la fel de simplu ca și creioanele colorate: tehnicile de lucru cu aceste două tipuri de instrumente sînt identice. Putem desena cu ele pe hîrtie sau pe carton.

E bine să știm!

Pentru a obține imagini mai expresive, e indicată hîrtia tonată.

Lucrare în pastel.

Creioane-pastel.

CURIOZITĂȚI DIN LUMEA ARTEI

• Vasile Alecsandri a numit *pasteluri* celebrele sale poezii despre natură. Această denumire i-a fost sugerată de cuvîntul *pastel* (în sens de creion). Cu ajutorul acestui mic instrument, pictorii creează peisaje minunate.

Leonid Grigorașenco, *Flori de toamnă* (titlu adaptat). Pastel.

De obicei, creioanele-pastel au formă de mină (par a fi o bucată de cretă subțire ambalată în foiță de folie sau în hîrtie).

Distingem pasteluri *uscate* și *uleioase*.

Liniile trasate cu pasteluri uscate pot fi suprapuse și se pot dilua cu apă.

ATENȚIE! După ce ați lucrat cu creioanele-pastel, spălați-vă bine pe mîini! Este interzis ca pastelul să fie umezit cu salivă, el este toxic!

Așa arată liniile lăsate pe hîrtie de un creion-pastel.

GLOSAR

Folie – foaie subțire de material plastic.

Hîrtie tonată – hîrtie căreia i s-a dat un anumit ton de culoare (verzui, gri, albastrui etc.).

Ton – varietate de culoare.

CE ESTE CARIOCA ȘI CUM O FOLOSIM

Carioca este un instrument de scris și desenat. Înăuntrul corpului există un miez de fetru îmbibat cu cerneală. Ea umezește vârful cu care scriem. Cerneala poate fi de diverse culori. Carioca are corp și capac din plastic. Cariocile lasă pe hîrtie urme clare și pronunțate.

Lucrări executate cu carioci.

Set de carioci.

GLOSAR

Fetru – pîslă din fire de lînă.

E bine să știm!

În varietățile de carioci există unele seturi numite *tehnice*.

Aceste tipuri de carioci nu se recomandă să fie folosite de copii.

După ce am lucrat atent cu creioanele colorate, ar fi bine să prelucrăm unele porțiuni din desen cu carioca. Mina moale a cariocii permite să se facă acest lucru cu ușurință.

Lucrările realizate în creioane colorate și carioci capătă în final un aspect atrăgător și expresiv. Această tehnică de lucru se numește *mixtă* (creion + cariocă).

Și în acest caz vom folosi drept suport plastic hîrtia, cartonul ș.a.

GLOSAR

Mixt – compus cel puțin din două elemente diferite.

Lucrare executată în tehnică mixtă (creioane și carioci).

Exercițiu aplicativ

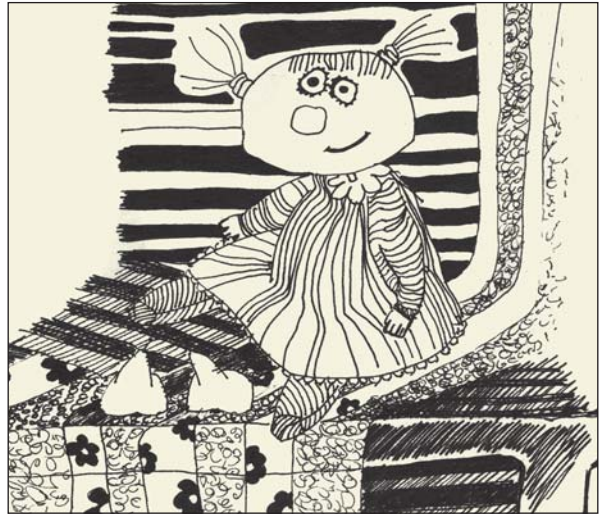
Realizați o lucrare cu subiectul *Căsuța din poveste*, folosind creioane cu mină neagră, colorate și carioci (tehnică mixtă).

TUȘUL

Ca material de lucru, **tușul** este folosit frecvent în arta plastică. Pentru desen, se aleg atît tușurile de culoare neagră, cît și cele colorate. Tușul negru se obține, de obicei, din funingine, grăsime, clei și gumă arabică. Tușul și cerneala neagră sînt substanțe lichide foarte rezistente în timp.

Urme lăuate de o pensulă înmuiată în tuș.

Desen executat în tuș.

Tuș de China, un material perfect pentru desen.

Penițe pentru tuș.

GLOSAR

Gumă arabică – un fel de clei extras din unele specii de salcîm din țările calde; se folosește și în pictură.

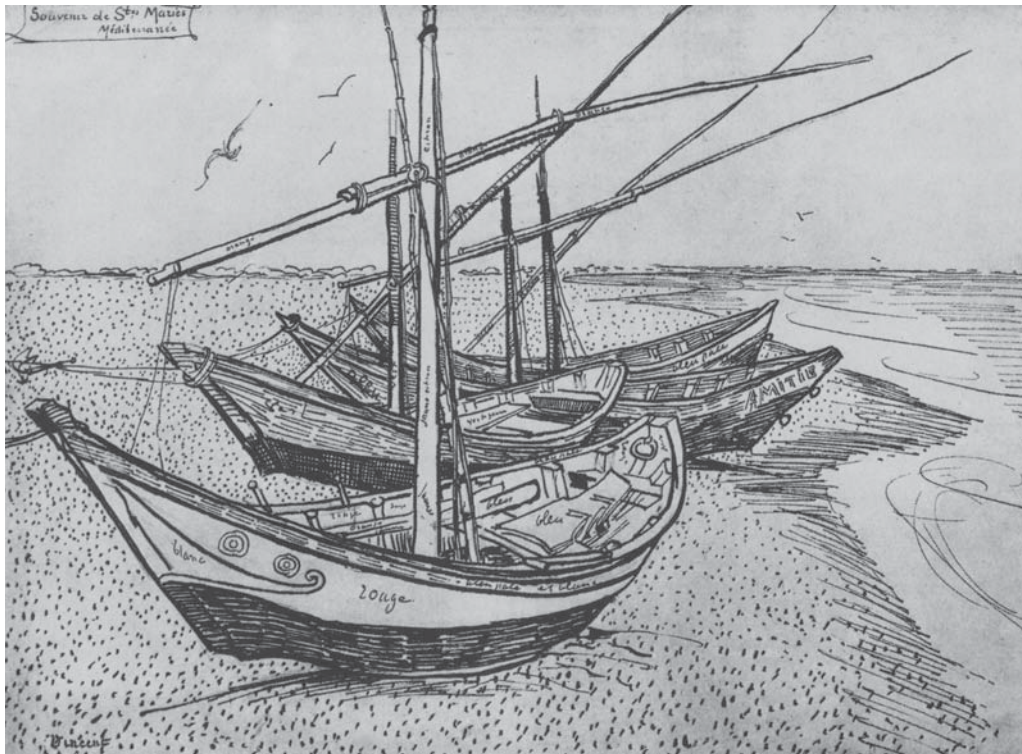
Eugène Delacroix. *Leul și broasca-țestoasă.* Peniță, tuș.

丙戌之夏
百少岐
龍
筆
於
神

Lucrare executată în tuș.

Marii pictori au folosit frecvent tușul pentru a crea nemuritoare opere de artă. Multe dintre ele pot fi admirate și azi în colecțiile marilor muzee ale lumii.

Vincent Van Gogh. *Bărci de pescuit pe plaja din Saintes-Maries.* Peniță, tuș.

ACUARELE ȘI SECRETELE LOR

Acuarela este o vopsea obținută din pigment de culoare ușor solubil în apă. Ea lasă pe hîrtie urme transparente, creînd senzația suprapunerii unor plăcuțe de sticlă colorată.

Deoarece se dizolvă ușor în apă, acuarela se extinde pe hîrtie fără dificultate.

Acest tip de vopsea poate fi aplicat nu doar pe hîrtie sau pe carton, dar și pe stofă. În trecut, pictorii japonezi și chinezi preferau mătasea naturală. În calitate de suport plastic poate fi utilizată și mătasea din fibre sintetice (nuanțe deschise).

Pavel Șillingovski. *Crimeea. Străzi.*
Acuarela pe hîrtie.

Seturi de acuarele.

Lucrare executată în
acuarela.

Lucrare în acuarelă realizată de un mare artist oriental.

E bine să știm!

Lucrările realizate în tehnica acuarelei nu se expun sub razele directe ale soarelui. Razele solare ard pigmentul și decolorează lucrarea.

Învăț să pictez în tehnica acuarelei.
E o ocupație captivantă!

ACUARELELE

Am intrat în librărie:

- Vreau vopsele la cutie.
  - Vrei să spui, acuarelele?
  - Păi, vopsele-caramele.
  - Caramele colorate?
  - Culori vii, dar înghețate.
  - Nu știu cin' să te priceapă!
  - Altfel spus, culori de apă.
  - Acuarele, cum zic eu.
  - Bucăți mici, de curcubeu.
  - Doriți totuși acuarele.
  - Fie, dar să-mi dați la ele,
- Neapărat, și-o periuță.
Mulțumesc, c-ați fost drăguță...

TEHNICA ACUARELEI PE SUPPORT UMED

Mai întâi se umezește ușor foaia cu pensula, apoi, pe suprafața umeză, se așază tușele păstoase ale acuarelei. În locurile unde s-a acumulat mai multă culoare, se poate presăra sare de bucătărie, pentru a da picturii originalitate.

GLOSAR

Păstoasă – asemănător cu pasta; moale.

Exercițiu aplicativ

Realizați o lucrare cu subiectul *Lumea subacvatică*, aplicînd tehnica acuarelei (pe suport uscat sau umed).

Tehnica acuarelei pe suport umed a atras artiști cu renume. Pictură realizată de un maestru oriental.

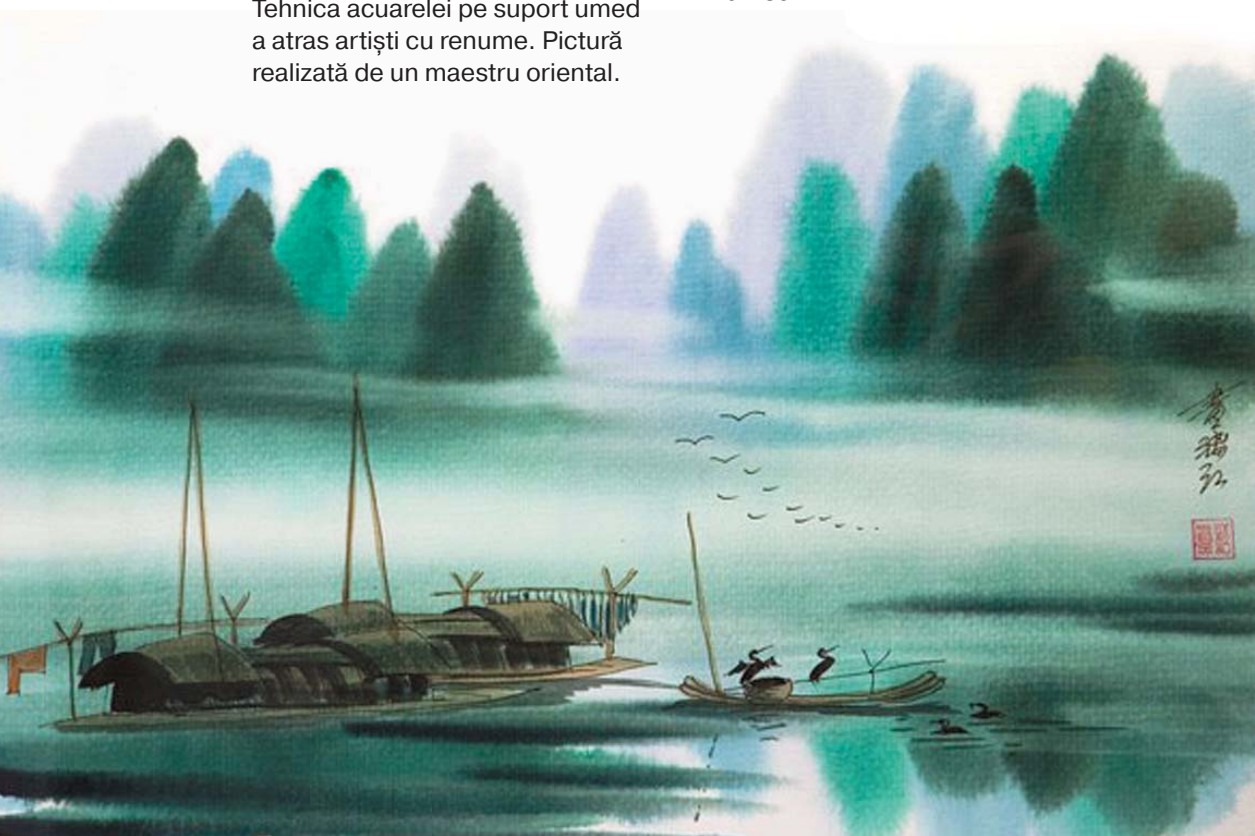

E bine să știm!

Pentru tehnica acuarelei pe suport umed, suprafața hîrtiei poate fi umezită parțial sau în întregime.

Portret executat în acuarelă pe suport umed.

CREIOANELE DE CEARĂ

Pe lângă pigmentii colorați, **creioanele de ceară** mai au în compoziția lor o cantitate mare de ceară naturală sau parafină (ceară artificială). Aceste creioane lasă pe hîrtie tușe lucioase și rezistente la apă.

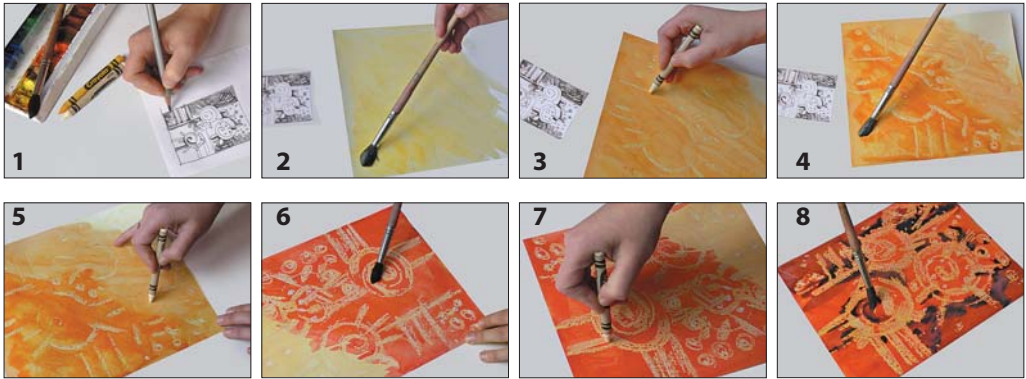
Lucrări în creioane de ceară.

Creionul de ceară este accesibil copiilor de toate vîrstele.

Creioane de ceară.

Etapele executării unei lucrări cu creioane de ceară și acuarelă.

TEHNICA DE LUCRU ÎN CREIOANE DE CEARĂ ȘI ACUARELĂ

Creioanele de ceară au vârful moale, dar rezistent – nu se rup atât de ușor ca cele cu mină de grafit sau colorate. Ele pot fi ascuțite cu orice tip de ascuțitoare bună. Cu creionul de ceară putem desena ușor pe hârtie albă.

În cazul în care utilizăm un creion de ceară colorat, urmele lăstate pe hârtie vor fi colorate, iar dacă vom alege un creion transparent, pe hârtie vor rămîne, evident, urme transparente. Putem înlocui creionul de ceară cu o lumînare de parafină.

Peste desen, vom trasa cu pensula diverse tușe de culori în acuarelă.

Exercițiu aplicativ

Realizați o compoziție în tehnică mixtă cu subiectul *Cocoșul*, în baza textului de mai jos, selectat din folclorul copiilor (vezi etapele de mai sus).

COCOȘEL CU GÎTUL GOL

Cocoșel cu gîtul gol, cu-cu-ri-gu ga.
Bate toba prin ocol, cu-cu-ri-gu ga.
El se jură că n-o bate, cu-cu-ri-gu ga.
Dar l-am prins cu doba-n spate, cu-cu-ri-gu ga.
Lucrare executată cu creioane de ceară.

Lucrare pictată cu guașă.

GUAȘA

Guașa este o vopsea păstoasă preparată din culori-praf, argilă albă, cleiuri și apă. Guașa se folosește în pictură, grafică și arta decorativă. Fiind mată, netransparentă, ea are o capacitate mare de acoperire. Datorită acestei calități, cu guașă putem aplica tușe de culori deschise peste tușe de culori închise și invers.

Set de guașă.

E bine să știm!

Guașa nu este rezistentă la apă. O picătură de apă căzută pe suprafața lucrării executate în guașă va „topi” și „dilua” imaginea.

TEMPERA

Vopseaua numită **tempera** este cunoscută încă din vechime. Ea se prepara pe bază de albuș sau gălbenuș de ou, la care se adăugau pigmenți naturali. În componența acestei vopsele mai poate intra guma arabică, uleiul vegetal, cleiul.

Cu tempera se picta pe lemn sau tencuială umedă. Vopseaua aderă bine și la hârtie sau carton. Datorită faptului că este opacă, se pot aplica mai multe straturi de culori, obținându-se astfel nuanțe deosebite. După ce culorile se usucă, pe suprafața picturii se creează un strat subțire, rezistent la apă. Cu tempera s-au pictat icoanele pe lemn și frescele din biserici și mănăstiri.

Lucrare realizată în tempera.

Frescă pictată cu tempera. Mănăstirea Voroneț. Evul Mediu.

GLOSAR

Frescă – pictură realizată cu tempera pe tencuială umedă.

Pigment – praf de culoare.

Set de tempera.

TEHNICA DE LUCRU CU GUAȘĂ ȘI TEMPERA – METODA TRADIȚIONALĂ

Tempera și guașa sînt culori dense și opace care se potrivesc pentru compozițiile cu aspect decorativ.

Vom obține diverse nuanțe ale aceleiași culori adăugînd puțină (sau mai multă) vopsea albă la culoarea aleasă.

E bine să știm!

Lucrările în guașă pot fi completate, se poate reveni asupra detaliilor – vechiul strat de vopsea permite aceste schimbări.

Lucrare realizată în guașă.

Exercițiu aplicativ

Realizați o compoziție cu unul din subiectele propuse: *Peisaj, Portretul colegului de bancă, Portretul mamei, Portretul păpușii mele* etc.

TEHNICI MODERNE DE LUCRU CU GUAȘĂ ȘI TEMPERA (AMPRENTAREA, ȘTAMPILAREA ȘI IMPRIMAREA)

Amprentarea cu palmele și cu degetele (dactilopictura, *dactylus* – în latină „deget”) este cea mai accesibilă și mai îndrăgită tehnică la lecțiile de educație plastică. Cu ajutorul degetelor și a palmei, putem reda diferite obiecte din natură, scene din povești, figuri umane etc.

Imagini realizate cu ajutorul amprentelor unui deget înmuiat în vopsea.

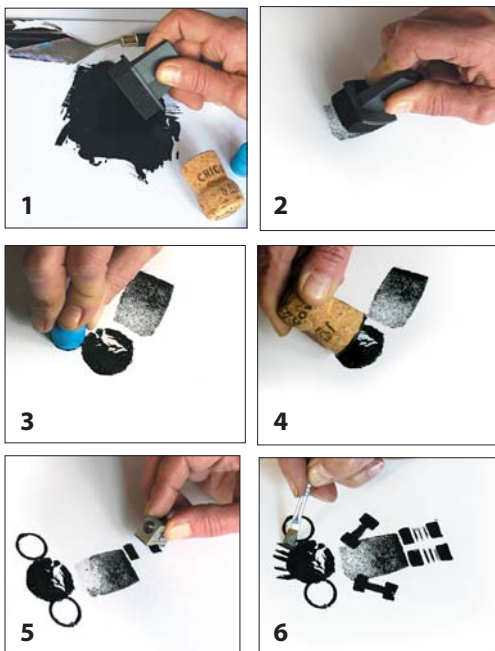

E destul să adaptați urma palmei lăsată pe hîrtie și obțineți un cocoș viu colorat!

E bine să știm!

În dactilopictură, ca material de lucru pot fi folosite cerneala, tușul și acuarela.

Etapele realizării unei lucrări plastice prin ștampilare.

Ștampilarea presupune folosirea unor ștampile care se pot procura sau care pot fi confecționate din cauciuc, gumă de șters, dopuri de plută, din care se decupează diferite forme. Cu ajutorul lor, se pot realiza diverse figuri sau compoziții cu motive ornamentale.

Din cartof se poate confecționa un bun instrument pentru ștampilare.

Imprimarea cu hîrtie motolită vă va produce o plăcere deosebită.

Cu efort minim, puteți crea o „ștampilă” prin motolirea unei foi de hîrtie, a unui ziar.

Acest procedeu se realizează prin înmuierea în culoare (guașă, tempera) a unui ghemotoc de hîrtie și aplicarea culorii pe suport în mod dirijat sau spontan (veți afla cum se face acest lucru din explicațiile învățătorului).

Pentru sporirea gradului de expresivitate, urmele lăsate pot fi conturate sau completate prin alte tehnici.

Exercițiu aplicativ

Realizați o lucrare în grup, utilizînd ca procedeu de lucru ștampilarea cu hîrtie motolită sau cu ștampilă confecționată. Subiectul propus: *Lumea copiilor*.

Etapele de realizare a unei lucrări prin imprimare.

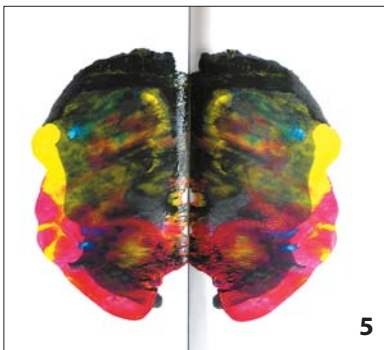
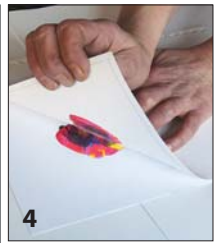
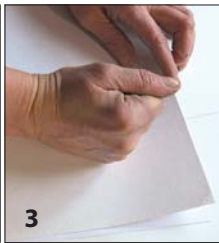
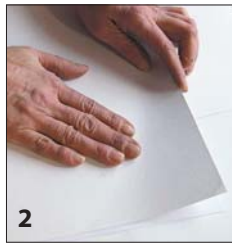
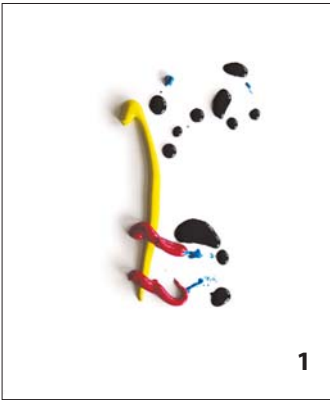
TEHNICĂ MIXTĂ: MONOTIPIE ÎN ACUARELĂ ȘI TUȘ

Monotipia este un procedeu de obținere a unor imagini spontane prin presarea petelor de culoare între două foi de hîrtie sau carton.

Pe un suport, se aștern repede diverse tușe de culoare cu pensula, apoi, cît imaginea este încă umedă, o acoperim cu o altă foaie de hîrtie sau carton și o strivim atent cu mîna pe întreaga suprafață.

Următoarea etapă este cea a surprizelor: dezlipind foile presate, vom descoperi două imagini identice, cu forme spontane.

Cum obținem un fluture multicolor dintr-o pată informă de culoare. Etape de lucru.

E bine să știm!

Imaginea obținută prin tehnica monotipiei nu poate fi repetată.

Pentru ca acuarela să nu-și piardă din prospețime, se recomandă realizarea monotipiei pe hîrtie cretată.

O pădure de basm obținută prin monotipie.

După ce se usucă culorile, cu ajutorul cariocii sau a pixului cu gel, putem completa desenul cu diverse culori și imagini.

Pentru această tehnică, e indicată utilizarea acuarelei și tușului.

Culorile toamnei. Monotipie.

Exercițiu aplicativ

Realizați o imagine în baza tehnicii studiate și a textului propus.

Peștele a fost întrebat:

– Ai vreo veste nouă?

– Am mai multe, răspunse peștele.

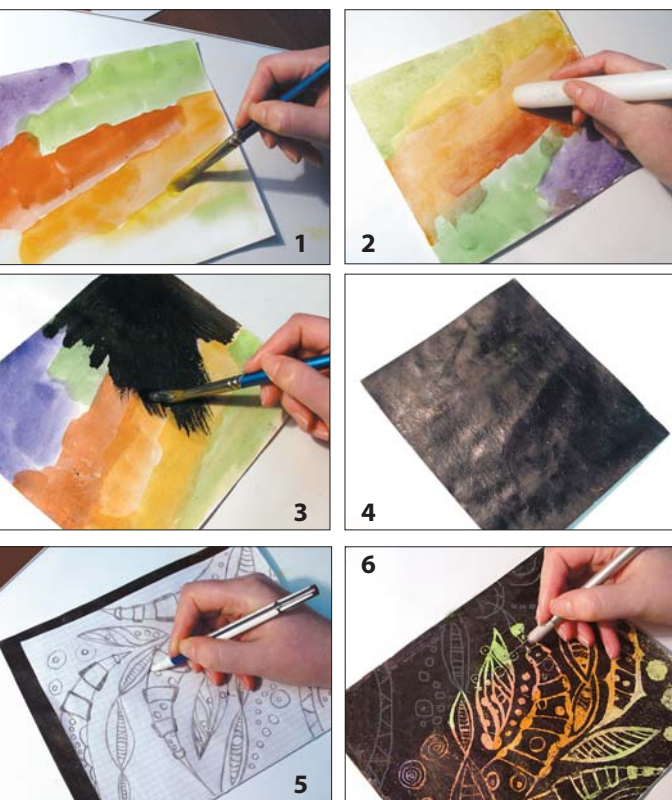
Însă mi-i gura plină cu apă...

TEHNICA GRATAJ

Cuvîntul *grataj* înseamnă răzuirea (zgîrierea) unei suprafețe, iar **tehnica grataj** presupune realizarea unei imagini prin zgîriere. Pentru a obține un asemenea desen, sînt necesare mai multe operații și diverse materiale de lucru: hîrtie, acuarelă, tuș, ceară sau parafină, un bețișor ascuțit, pensulă cu fibre moi, săpun, o bucată de stofă moale.

Gratajul poate fi *monocrom* sau *policrom*.

Pentru executarea unei lucrări policrome în tehnica grataj, trebuie să respectăm următoarele etape:

Etapele de realizare a unei lucrări în tehnica grataj.

- Se ia o foaie de hîrtie care se acoperă cu pete de culoare ce se combină liber (vezi tehnica de lucru cu acuarelele) – monotipia.
- După ce culorile s-au uscat, suprafața foii se acoperă (prin frecare) cu parafină solidă.
- Întreaga suprafață este prelucrată cu săpun.
- Se acoperă apoi foaia ceruită cu tuș. Tușul se va aplica pe întreaga suprafață cu pensula.
- Pe o altă foaie, vom schița desenul pe care vrem să-l obținem. Suprapunem această foaie pe cea ceruită și acoperită cu tuș. Trecem apăsat cu un

ATENȚIE! Se recomandă ca exersarea acestei tehnici să se facă împreună cu profesorul sau cu părinții!

pix peste conturul desenului schițat. Conturul se va „imprima” pe foaia ceruită.

- Acum trecem nemijlocit la realizarea unei lucrări în tehnica grataj: cu un obiect ascuțit răzuim tușul și ceara pe liniile de contur ale desenului și ale suprafețelor necesare. Imaginea va apărea în culori.
- Suprafața lucrării se șterge cu o bucată de flane.

Desene realizate în tehnica grataj.

GLOSAR

Monocrom – care are o singură culoare; unicolor.

Policrom – care are mai multe culori; multicolor.

CUM FACEM UN COLAJ

COLAJ MIXT: HÎRTIE, STOFĂ

Colajul este un procedeu de creare a unei lucrări de artă prin decuparea, ruperea, tăierea unor suprafețe de hîrtie sau stofă și lipirea lor pe un suport de hîrtie sau carton.

Drept materiale de lucru pot fi folosite mai multe feluri de hîrtie (ziare, reviste uzate, hîrtie albă sau colorată); vor fi utile și diverse bucăți de stofă de orice calitate, culoare etc. Pentru a asambla elementele într-o operă de artă, ne va trebui un tub cu aracet, pensule, creioane, foarfecă.

Tehnica colajului este accesibilă tuturor copiilor.

E bine să știm!

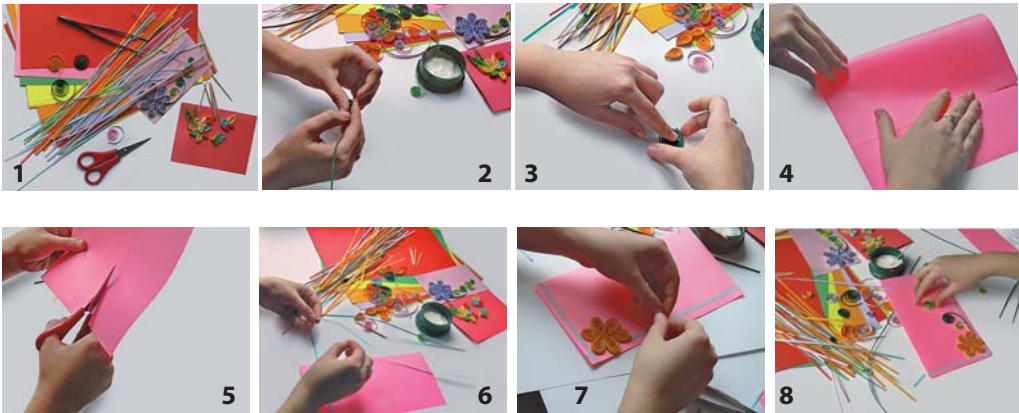
Golurile obținute prin decupare se pot lipi pe un alt suport, utilizîndu-se astfel *tehnica decolajului*.

Lucrare realizată prin colaj.

Flacon de clei.

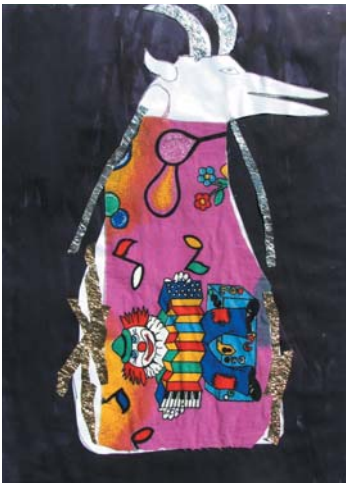

Etapele de lucru la realizarea unui colaj din diverse materiale.

Tehnici recomandate:

1. Tehnica formelor rupte.
2. Tehnica formelor tăiate din hîrtie (*papier-collé*). Formele de hîrtie se taie întregi ori se secționează în părți, după care se aranjează într-o anumită compoziție.
3. Tehnica formelor din materiale textile.
4. Tehnica mixtă.

Lucrări executate cu prilejul sărbătorilor de iarnă (tehnica colajului).

Exercițiu aplicativ

Realizați o compoziție în tehnica colajului cu subiectul *Sărbătorile de iarnă* (vezi imaginile de mai sus).

ARGILA

Argila sau **lutul** este un material extras din pământ. Acest material se modelează ușor, fiind folosit în ceramică, sculptură și la construcțiile caselor. Din argilă se confecționează diferite obiecte decorative și de uz casnic: farfurii, urcioare, căni etc. Deși are diverse culori (albă, roșie, gri-verzuie ș.a.), după coacere, argila devine roșiatică.

E bine să știm!

Argila arsă se mai numește *teracotă*, ceea ce în italiană înseamnă „pământ ars“.

Așa arată un vas de lut abia tras la roata olarului.

Vase de uz casnic „așteptând“ procesul de coacere.

Aceste vase au fost făcute de un meșter popular.

TEHNICA MODELĂRII DIN ARGILĂ

Prelucrarea artistică a lutului (argilei) este o meserie veche. Din lut se confecționează veselă pentru uz casnic și diferite obiecte cu caracter decorativ (statuete, bibelouri etc.).

Argila este un material ușor de modelat.

Lutul era frământat cu mâinile sau bătut cu un ciocan mare de lemn (pentru a uniformiza masa argiloasă), fiind amestecat mereu cu apă. Pasta astfel obținută se curăță de impurități.

Obiecte din argilă descoperite pe locul vechilor așezări omenești.

Obiectele modelate din lut se lasă la uscat câteva zile, la umbră, apoi se coc (putem spune și *se ard*) în cuptoare speciale.

Obiectele din argilă pot fi decorate pînă la coacere, dar și după acest proces.

Pînă la coacere, vasele din argilă pot fi înfrumusețate cu diverse ornamente.

Vase tradiționale.

În clasa a II-a, împreună cu profesorul, veți parcurge următoarele etape de confecționare a unui obiect din argilă:

- a) Modelarea și decorarea manuală a obiectului din lut (de exemplu, un căluț).
- b) Perforarea modelului în stare umedă (cu o sîrmuliță sau cu un ac subțire) pentru evitarea fisurării obiectului în timpul coacerii.
- c) Coacerea obiectului.

Etapele modelării unui obiect din argilă.

După modelare, ornamentele pot fi executate cu un obiect puțin ascuțit.

ARGILA

Dacă ai mîină abilă,
Poți lucra și în argilă.

Hai, deprinde, modelează:
Un căluț, un cub, o vază,

Un urcior, o farfurie –
Mamei la bucătărie...

Astfel, cu puțin noroc,
Poți deschide-un iarmaroc...

O lecție de modelaj.

GLOSAR

Perforare – găurire.

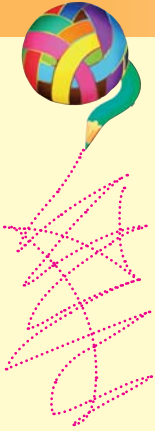
d) Acoperirea întregii suprafețe a modelului cu tempera albă sau cu var lavabil și aplicarea decorului cu tempera colorată. Pentru copii nu e recomandabilă acoperirea cu *glazură* (strat subțire ce dă luciu obiectului), deoarece aceasta este toxică.

Exercițiu aplicativ

Confecționați din lut figura unui animal care vă place cel mai mult. Iată un posibil model de titlu pentru lucrarea voastră: *Prietenul meu patruped*.

Evaluare sumativă

1. Enumerați câteva din materialele de artă cu care ați făcut cunoștință.
2. Dați exemple de instrumente de lucru utilizate la lecțiile de artă plastică.
3. Numiți trei-patru tehnici de lucru pe care le-ați însușit pînă acum.
4. Realizați o compoziție cu unul dintre subiectele propuse: *larna este anotimpul meu preferat*, *Tradițiile și obiceiurile sărbătorilor de iarnă*. Aplicați tehnica preferată.
5. Formulați două-trei enunțuri cu referire la materialele și tehnicile de lucru utilizate în clasă și acasă.

CAPITOLUL 2

ELEMENTELE LIMBAJULUI PLASTIC

*Înainte de a cunoaște care sînt elementele limbajului plastic,
e bine să știm ce înseamnă limbaj plastic.*

Limbajul artelor
Limbajul plastic
Clasificarea culorilor și a nonculorilor

LIMBAJUL ARTELOR

Omul învață a pronunța diverse sunete încă din primii ani de viață. Pe parcurs, sunetele sînt îmbinate în cuvinte. Apoi, copilul învață a aranja aceste cuvinte într-o anumită ordine, alcătuiind cu ele propoziții, care, la rîndul lor, formează fraze.

A potrivi cuvintele e o artă deosebită. Învățînd a comunica verbal sau în scris, copilul însușește *arta comunicării*.

Fiecare artă are limbajul său. Arhitectul se exprimă prin forme, dansatorul prin mișcări plastice, compozitorul prin sunete armonioase. Pentru a scrie muzica, el potrivește cu iscusință notele muzicale.

Balerinele se exprimă prin mișcări plastice.

Limbajul muzicii capătă expresie prin sunete armonioase.

CUVINTELE

Cînd cuvintele se-așază
Bine și frumos în frază,
Ele sînt atunci, vezi bine,
Ca un dulce roi de-albine.

Zum-zum-zum, în armonie,
Nasc o sfîntă melodie,
Un cuvînt cu alt cuvînt
Fac un singur legămînt,
Se alină, se îngîină –
Și-asta-i limba mea română!

În muzică, sunetele dau naștere operelor muzicale. Compozitorul se exprimă prin *limbaj muzical*.

Și degetele artiștilor la teatrul de păpuși au un „limbaj“ al lor.

LIMBAJUL PLASTIC

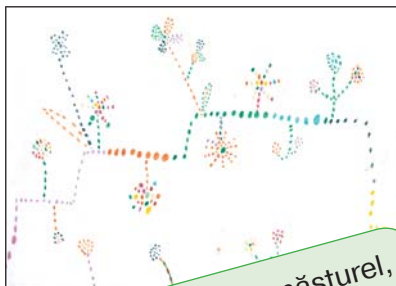
Artelor plastice le este specific un alt tip de limbaj. Acesta este de natură vizuală și se exprimă prin puncte, linii, culori etc., care se combină în imagini sau în forme plastice. De rînd cu alte limbaje, *limbajul plastic* ne ajută să pătrundem în lumea frumosului.

Punctul, linia, pata de culoare, forma sînt *elemente ale limbajului plastic*.

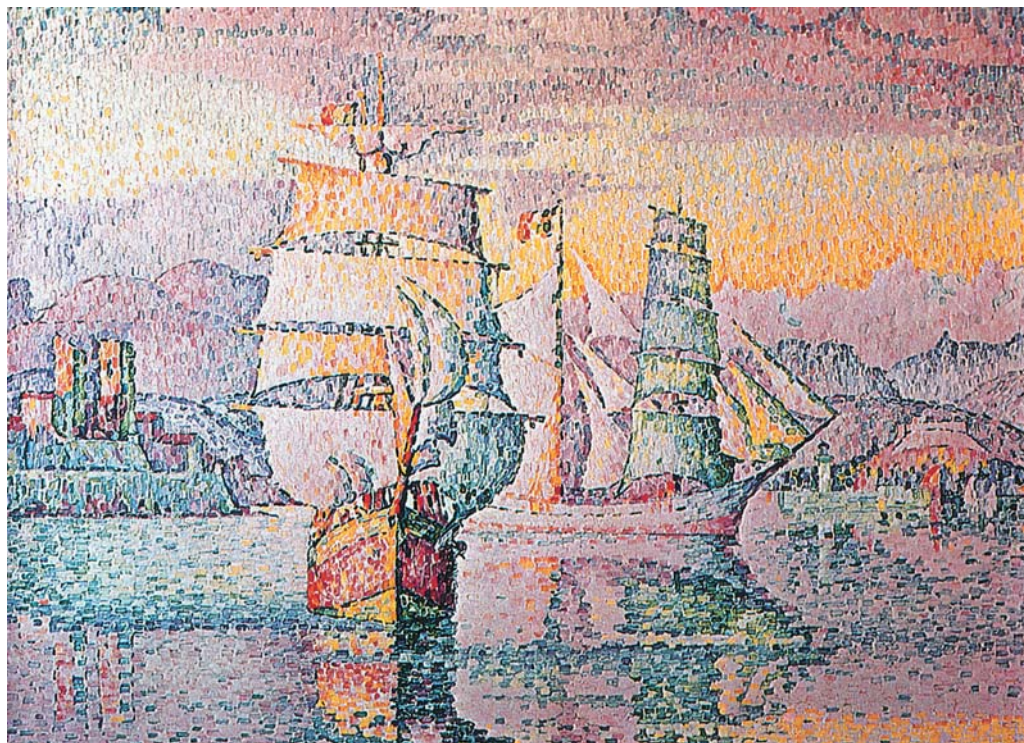
Punctul este cel mai simplu element al limbajului plastic. El poate fi obținut la atingerea creionului, pixului, pensulei pe suprafața foii de hîrtie sau pe carton.

Prin aranjarea iscusită a punctelor pe hîrtie, dirijate după culoare, direcții, dimensiuni, putem alcătui diverse imagini și compoziții plastice.

Paul Signac. *Corăbii*. Pictură realizată din puncte de diverse culori.

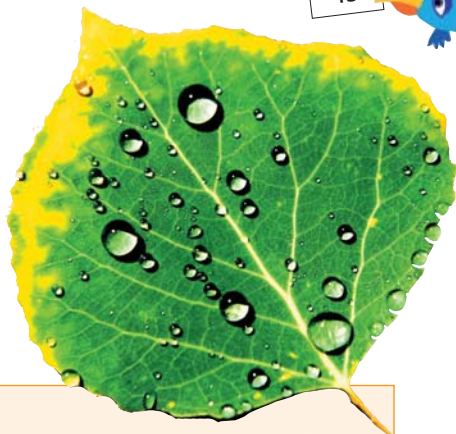
E rotund, e-un năsturel,
Crește linia din el.

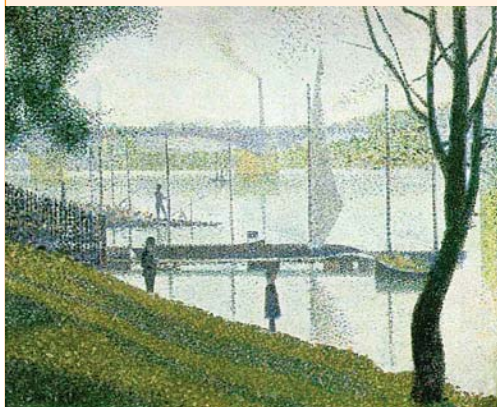
E bine să știm!

Punctul poate fi observat frecvent în diferite manifestări și forme ale naturii: fulgi de nea, picături de ploaie, granule de nisip, scoici, pietricele etc.

CURIOZITĂȚI DIN LUMEA ARTEI

- În secolul al XIX-lea, în Franța, pictorii au creat unele dintre cele mai frumoase tablouri doar prin combinarea punctelor de diverse culori (vezi Paul Signac, *Corăbii*, p. 44).
- Marele pictor Georges Seurat a realizat o serie de lucrări, folosind punctul ca element plastic. Potrivind iscusit diverse puncte colorate, el a creat imagini ce ne uimesc și astăzi.
- Celebrul artist francez Vincent Van Gogh a redat starea de calm sau de neliniște a naturii prin linii ondulate de culori diferite.

Georges Seurat. *Pod la Courbevoie*.

Vincent Van Gogh. *Noapte înstelată*.

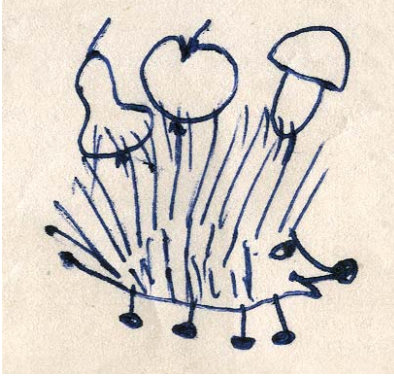
Exerciții aplicative

1. Numiți instrumentele cu ajutorul cărora putem obține puncte.
2. Realizați o lucrare cu subiectul *Ploaie de vară*, utilizând punctul ca element de limbaj plastic.

Linia e formată dintr-un șir neîntrerupt de puncte pe un suport plastic.

Există mai multe tipuri de linii: *drepte, frânte, ondulate, continue, întrerupte, groase, subțiri* etc.

Neagră, gri sau violetă,
Din ea crește-o suprafață,
Un contur, o siluetă...
Zi, ce-i aia, Nătăfleață?

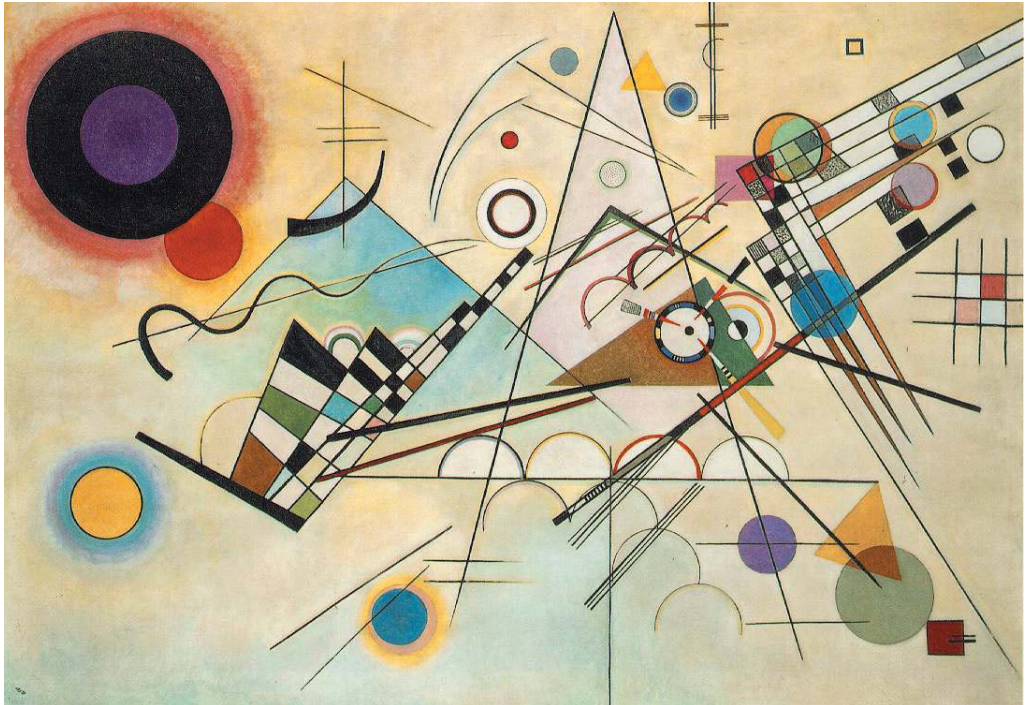
Ariciul și ácele sale sînt create din linii.

Aurel David. *Arborele Eminescu*. Imaginea poetului a fost redată sugestiv printr-un șir de linii de diverse configurații și grosimi. Liniile imită ramurile arborelui.

Grosimea liniei poate varia în funcție de materialele, tehnicile și instrumentele utilizate. Cu ajutorul liniei, ca element de bază în creație, putem alcătui diverse imagini plastice.

Vassilly Kandinsky. *Compoziție*. Pictura e realizată în temeii din diverse linii.

E bine să știm!

La fel ca punctul, linia poate fi observată deseori în natură: trunchiurile copacilor, dungile de pe blănițele diferitor animale – pisica, zebra, tigru – sau de pe anumite specii de pești, linia orizontului etc.

Pe parcursul istoriei, oamenii au construit diferite obiecte care au la bază linia: firele electrice, șipcile gardurilor, ramele geamurilor etc.

Natura știe să decoreze cu ajutorul liniilor...

Linia e prezentă și în viața de zi cu zi – în acest caz, prin șipcile uniforme ale gardului.

Trunchiurile arborilor sugerează un șir de linii.

Exerciții aplicative

1. Enumerați tipurile de linii pe care le întâlnim în natură.
2. Numiți instrumentele cu ajutorul cărora putem trasa diverse linii pe un suport plastic.
3. Realizați o lucrare cu subiectul *Basmul liniilor*.

Zebra este o „creație“ din linii alb-negre.

Pete de culoare lăsate de pensulă.

Pata de culoare (tușa de culoare) reprezintă o urmă lăsată pe un suport prin utilizarea diferitor instrumente, materiale și tehnici specifice artelor plastice.

Petele de culoare pot fi *spontane* și *elaborate*.

Pata spontană se poate obține accidental sau dirijat prin diverse procedee tehnice, cum ar fi: *monotipia*, *stropirea*, *ștampilarea* sau *aplicarea unei tușe pe un suport umed*.

În natură, norii sînt un exemplu perfect de formă spontană.

Pata elaborată este obținută în mod conștient.

Suprafața unui desen, a unei picturi etc. poate fi asociată cu o pată de culoare care se obține din mai multe linii alăturate,

Pete spontane de culoare.

Pete de culoare obținute în mod dirijat (pete elaborate).

suprapuse, intersectate, cu ajutorul oricărui material plastic. Alăturînd ori suprapunînd mai multe pete (suprafețe) cu creionul, pensula, pot fi realizate diverse compoziții ce reflectă dispoziția creatorului (tristețea, bucuria).

Un desen este suma unor pete de culoare obținute din mai multe linii alăturate.

Exerciții aplicative

1. Creați o compoziție simplă din diverse pete de culoare.
2. Realizați o lucrare cu subiect liber, utilizînd tehnica monotipiei, apoi determinați ce pată de culoare stă la baza acestei compoziții (spontană sau elaborată).

PATA DE CULOARE

Să vezi, pata de culoare
Nu e chiar întîmplătoare!

Uneori, ea-i mai subțire,
Căci apare prin stropire.

Dar sînt cazuri, cîteodată,
Cînd ea este dirijată.

Bob oval sau mărgelușă –
Ea atunci se cheamă tușă.

Tușa de la tuș e oare?
Nu, ea-i de orice culoare.

Forma este alcătuită din mai multe suprafețe alăturate, intersectate, suprapuse.

Forma reprezintă aspectul exterior al unei figuri, fiind mărginită de un contur. Distingem forme *simple* și *complexe*.

Formele simple, care se mai numesc *primare*, sînt cele trei forme geometrice pe care le cunoaștem cu toții: *triunghiul*, *pătratul*, *cercul*. Forma se complică pe măsură ce se complică conturul ei (silueta).

Forme simple.

În baza diverselor forme geometrice – *pătrat*, *dreptunghi*, *triunghi*, *romb*, *cerc*, *oval* etc. – pot fi alcătuite diverse compoziții originale. Utilizînd și alte elemente ale limbajului plastic: *linii*, *puncte* și *pete de culoare*, lucrările plastice devin mai atrăgătoare, mai expresive.

Colaje executate de elevi.

În arta plastică, există forme *plane* și *volumetrice*.

Forma plană poate fi analizată și privită doar frontal (din față).

Exemple de forme plane și pete de culoare.

Forma volumetrică poate fi văzută și analizată din toate părțile, de jur-împrejur.

Păpușile sînt forme volumetrice.

Forme volumetrice modelate din argilă.

La rîndul lor, formele plane și volumetrice se împart în: *simple* și *complexe*.

Mai multe forme, aranjate pe un suport plastic, alcătuiesc o *compoziție plastică*.

Exerciții aplicative

1. Găsiți în natură exemple de forme plane și volumetrice.
2. Decupați din hîrtie mai multe forme plane simple și complexe, apoi organizați-le într-o compoziție cu subiectul *Melodie* (tehnica colajului).
3. Modelați o formă volumetrică (avion, corăbioară etc.) prin plierea hîrtiei.

CLASIFICAREA CULORILOR ȘI A NONCULORILOR

NONCULORILE

Albul și *negrul* sînt considerate **nonculori**, deoarece nu conțin pigmenți colorați.

Albul reprezintă lumina.

Negrul reprezintă întunericul.

Amestecînd **albul** și **negrul**, obținem nuanțe de **gri** (sur).

Dacă în amestec domină albul, avem un gri mai deschis, dacă dominant e negrul, griul sporește în intensitate.

Alb + negru = gri

Alternarea albului cu negrul într-o compoziție plastică.

Din aceste combinații rezultă deci griuri mai luminoase sau mai întunecate.

Griul poate fi intens pînă la negru și deschis pînă la alb.

Albul și negrul au un rol important în deschiderea sau închiderea culorilor.

Mai mult decît atît, albul și negrul pot influența intensitatea tuturor culorilor.

Amestecată cu alb, orice culoare se deschide, se luminează, devenind parcă mai ușoară.

Culoarea roșie diluată cu alb.

Amestecată cu negru, orice culoare se închide, se întunecă, lăsând impresia că este mai grea.

Culoarea roșie amestecată cu negru.

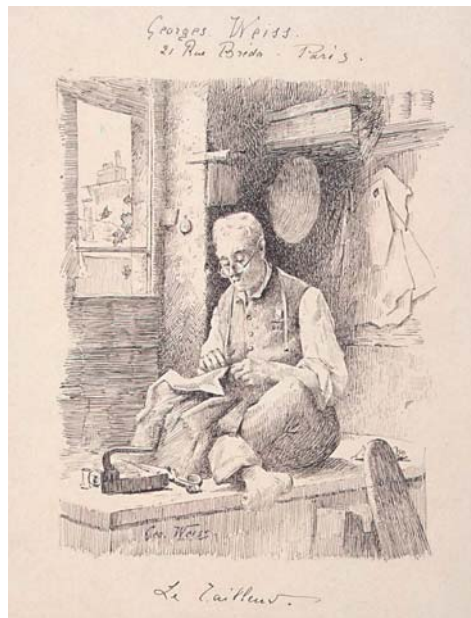
Observați efectele culorii roșii la care s-a adăugat negru. Comparați acest desen cu cel alb-negru de la p. 52.

Noncolorile sînt utilizate în:

a) **artele grafice** – desen în creion (cu mină de grafit), creion negru, pix cu gel, peniță sau pensulă și tuș; la realizarea lucrărilor în tempera sau în guașă de culoare neagră și albă;

Desen în creion de pictorul basarabean Pavel Șillingovski.

Georges Weiss. *Croitor*. Tuș, peniță.

b) **pictură** – pentru a lumina sau întuneca culorile prin amestec de alb sau negru.

Giorgio Morandi. *Natură moartă*. Prin amestec de negru, artistul dă picturii o nuanță neobișnuită.

CURIOZITĂȚI DIN LUMEA ARTEI

- Unele animale, păsările sau diverse specii de pești marini sînt viu colorate, bucurînd ochiul omului prin această fantezie a naturii.
- Sînt însă și animale, păsări, pești, insecte care și-au luat drept „podoabă” noncolorile – cioara, corbul sînt total negre, iar coțofana sau cocostîrcul alternează albul și negrul.

Penajul unor papagali este o adevărată explozie de culori!

Negrul intens al păsării a sugerat oamenilor comparația „negru ca pana corbului”.

Exercițiu aplicativ

Realizați o imagine plastică cu ajutorul noncolorilor (alb, negru, gri).

CULORILE

Culorile joacă un rol important în viața omului. O lume fără culori ar fi mereu tristă, lipsită de viață. E greu să ne imaginăm natura doar în culori gri: flori gri, cer gri, case gri, păsări gri, animale gri ș.a.m.d.

Cu totul altfel – veselă, surprinzătoare – este lumea multicoloră.

Lucrarea demonstrează o bogată fantezie coloristică.

Exerciții aplicative

1. Realizați două compoziții cu subiectul *O lume colorată*:
a) în alb-negru; b) în culori.
2. Comparați lucrările și spuneți care dintre ele a fost mai dificil de realizat: cea în culori sau cea în alb-negru?

LUMEA ÎN CULORI

Cîntă greierul: cri-cri,
Frunza-i verde, norul gri,
Macul roșu e. Iar luna
Galbenă-i întotdeauna.
Neagră-i glia, albă neaua
Și albastră vioreaua.
Roză-i nalba, iar dovleacul
Toamna e oranj, săracul...
E frumoasă lumea, soră,
Fiindcă e multicoloră.
Veselia, voia bună
Doar culori plăcute-adună,
Iar tristețea, cum se știe,
E cam gri, cam cenușie...
Așadar, în orice zi,
Să fiți veseli, nu fiți gri!

Noi percepem culorile cu ajutorul văzului.

A asorta, a potrivi culorile este o măiestrie, o artă!

Culorile pot fi distinse doar la lumină. La întuneric nu le vedem, dar acest lucru nu înseamnă că ele nu există. Când e întuneric, culorile „se ascund”.

Culori modificate de influența luminii: a) lumină naturală; b) lumină artificială (electrică); c) semiîntuneric.

- Culorile își schimbă nuanțele în funcție de lumină, anotimp (cer senin sau ploaie).

Picturi de Mihail Petric.

Promoroacă. Peisaj de iarnă.

Primăvara la Curchi. Peisaj de primăvară.

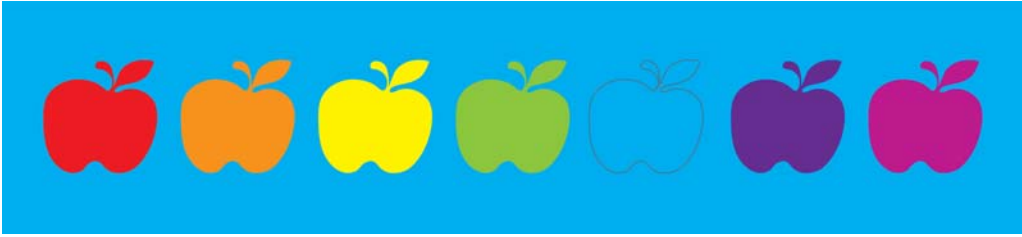
Malul Mării Negre. Peisaj de vară.

Podgorii. Peisaj de toamnă.

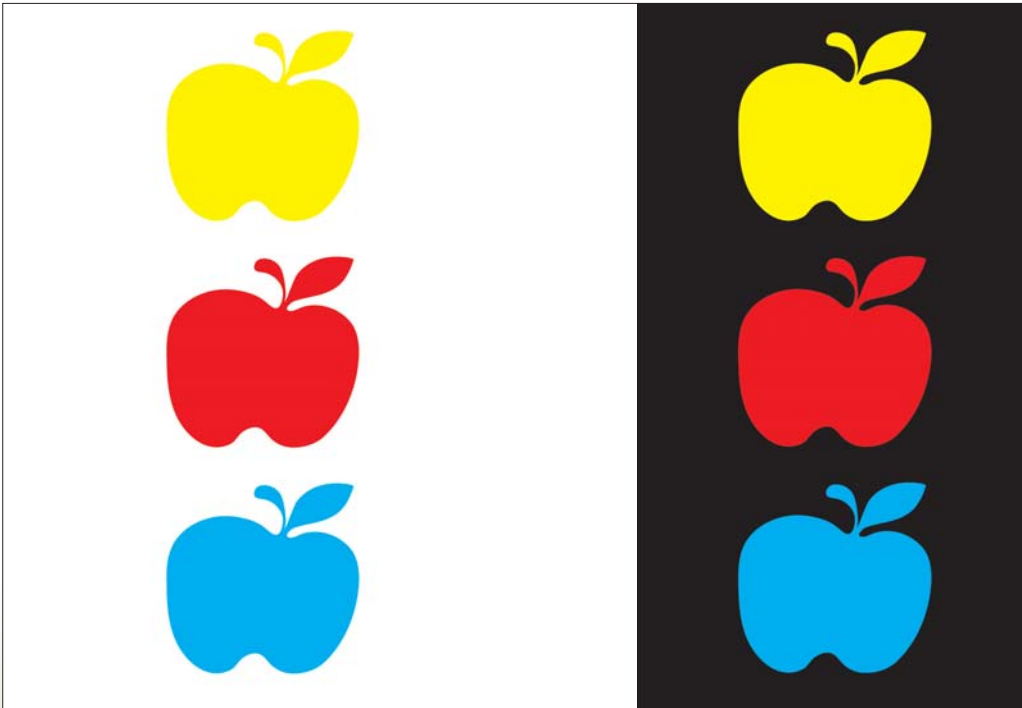

• Obiectul pictat trebuie să aibă o altă culoare decât cea a fundalului, altfel el se va contopi cu fundalul.

Mărul albastru s-a contopit cu fundalul, ambele fiind de aceeași culoare.

Culorile plasate pe un fundal alb par mai întunecate, dar aplicate pe un fundal negru, aceleași culori devin mai strălucitoare, mai luminoase.

Merele de pe fundalul alb și cele de pe fundalul negru au aceeași intensitate a culorilor, dar arată diferit. Care vi se par mai deschise și de ce?

Exerciții aplicative

1. Când vede omul culorile? Argumentați răspunsul.
2. Realizați o compoziție în culori cu subiectul *Ziua* sau *Noaptea* (la alegere).

CURCUBEUL – FENOMEN AL NATURII

Curcubeu – „surîsul” cerului după ploaie.

Curcubeu este unul dintre cele mai frumoase fenomene atmosferice. Apariția lui, după norii negri de ploaie, a impresionat întotdeauna oamenii. De aceea curcubeu a fost considerat un „semn ceresc”, care aduce binele, pacea și bucuria. Despre curcubeu, ca fenomen optic, veți studia la științele naturii. Pe noi ne interesează însă curcubeu ca fenomen cromatic. Arcul său, pe care fie-

CULORILE CURCUBEULUI

Curcubeu, printre nori,
 Și-a aprins șapte culori.
 Roșul poți să-l legi, fundiță,
 La fetețe în cosiță.
 Din oranj, vărul Păcală
 Storce suc de portocală.
 Galbenul e-o cămeșuie
 De lămîie sau gutuie.
 Verdele voios întreabă:
 Ce mai face sora iarbă?
 Vezi albastrul? E culoarea
 În care se scaldă marea.
 Indigoul îl poți pune
 Vara-n duche, toamna-n prune.
 Iar culoarea violet
 Mi-o prind, filă, la caiet.

Curcubeu stă pe zăre –
 Hai, alege-ți o culoare!

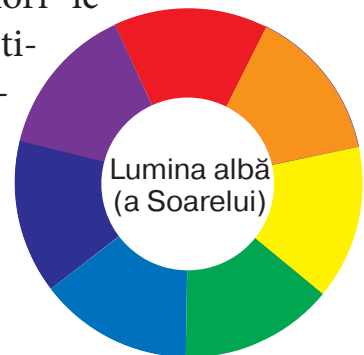

care dintre noi l-a văzut măcar o dată în viață, întrunește cele șapte culori. Anume această bogată paletă coloristică face din curcubeu una dintre minunile naturii.

Isaac Newton (savant englez) a descompus lumina albă a soarelui în șapte culori. Aceste culori le observați în curcubeu în ordinea respectivă: *roșu – oranj – galben – verde – albastru – indigo și violet*. Aranjate într-un cerc, aceste culori formează așa-numitul *spectru solar*.

E bine să știm!

Omul percepe mii de nuanțe, deși în natură există doar un curcubeu mic de culori.

Spectrul solar descoperit de Newton, savantul englez care a studiat culorile.

CURIOZITĂȚI DIN LUMEA ARTEI

• Frumusețea multicoloră a curcubeului a inspirat nu numai pictorii, designerii sau creatorii de modă, dar și poeții, compozitorii. Sînt nenumărate poeziile și cîntecele dedicate curcubeului.

Nikolai Krîmov. *După o ploaie de primăvară.*

Exerciții aplicative

1. Numiți culorile curcubeului în ordinea în care sînt dispuse.
2. Realizați o compoziție plastică cu subiectul *Curcubeul*.
3. Alcătuiți o povestioară despre curcubeu.

CULORILE PRIMARE

Roșul, galbenul și albastrul se numesc **culori primare**, deoarece nu pot fi obținute din amestecul altor culori.

Observăm aceste trei culori primare în șirul multicolor al curcubeului. În partea de sus, remarcăm culoarea roșie, spre mijloc apare galbenul, iar mai jos – albastrul.

Fiind amestecate între ele în cantități egale sau neegale, culorile primare participă la alcătuirea altor culori: *oranj, verde, indigo, violet.*

Culorile primare sînt cele mai pure și mai strălucitoare din spectru. Prin combinarea lor cu alb sau negru, varietatea de culori va deveni mult mai bogată.

TRICOLORUL

Roșu – sîngele de dac.
Am pictat un roșu mac.
Și un soare roșu-mi fac.

Galben – grîul în cîmpii.
Spice cresc, din galben, vii.
Galbenul ce dulce mi-i!

Curat – cerul carpatin.
Din albastru-i iau puțin.
Pictez marea, rîul lin.

Frumos este tricolorul!
Îmi adun, din el, tot dorul,
Trecutul și viitorul.

Roșu

Oranj

Galben

Verde

Albastru

Indigo

Violet

E bine să știm!

Ca să rețineți ordinea culorilor în curcubeu, e destul să memorizați literele inițiale de la fiecare culoare: **R**(oșu), **O**(ranj), **G**(alben), **V**(erde), **A**(lbastru), **I**(ndigo), **Vi**(olet): ROGVAIVI. Ținînd minte această abreviere, veți ști oricînd cum se „aranjează” culorile în arcul curcubeului.

AMESTECUL CROMATIC ȘI ACROMATIC

Amestecând sau suprapunând culorile primare (galben, roșu, albastru), obținem alte culori, care se numesc *secundare* (oranj, verde, violet).

Galben + roșu = oranj

Galben + albastru = verde

Roșu + albastru = violet

GLOSAR

Cromatic – care are culoare (roșu, verde etc.).

Acromatic – care e lipsit de culoare (alb, negru, gri).

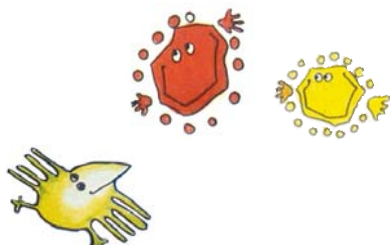
Amestecând culorile *primare* (galben, roșu, albastru) cu cele *secundare* (oranj, verde, violet), obținem din nou alte culori.

Violet + albastru = indigo

GLOSAR

Indigo – culoare care se obține prin amestecul unei culori primare (albastru) cu una secundară (violet).

Dansul soarelui. Lucrare realizată de o elevă.

Exerciții aplicative

1. Amintiți-vă care este poziția culorilor primare în curcubeu.
2. Găsiți în spectrul curcubeului culorile primare, secundare și indigo.

Amestecul cromatic și **amestecul acromatic** (fără culori) poate fi obținut cu ajutorul diferitor procedee.

Amestec fizic – se amestecă, pe paletă sau într-un vas micuț, două sau mai multe culori și nonculori.

Acest peisaj este realizat prin amestec cromatic.

Amestec prin suprapunere – acest procedeu poate fi realizat prin diverse tehnici de lucru: cu ajutorul creioanelor colorate, al pastelului, cariocei, acuareleii; putem folosi în acest caz și tempera, guașa etc.

Exerciții aplicative

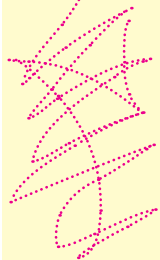
1. Obțineți prin amestec fizic culorile secundare.
2. Realizați o lucrare plastică, avînd drept subiect *Grădina cu flori*.
3. Obțineți, utilizînd procedeul *amestec prin suprapunere*, o varietate cît mai bogată de culori.
4. Realizați o compoziție cu subiectul *Poienița veselă*, utilizînd amestecurile cromatice și acromatice.

Lucrare realizată prin procedeul *amestec prin suprapunere*.

Evaluare sumativă

1. Găsiți în manual două-trei lucrări în care predomină punctul ca element al limbajului plastic.
2. Căutați și selectați din manual trei lucrări în care predomină linia ca element al limbajului plastic.
3. Observați culorile primare în trei lucrări din manual.
4. Spuneți ce culori vă plac cel mai mult. De ce?
5. Dați două exemple de animale a căror blăniță este decorată cu linii.
6. Studiați cu atenție lucrarea de mai jos. Determinați câte maimuțe sînt reprezentate în imagine.
7. Realizați o compoziție plastică cu subiectul *Primăvara*, aplicînd amestecul fizic al culorilor.

CAPITOLUL 3

INIȚIERE ÎN COMPOZIȚIE

*Povestitorul compune povești, poetul – poezii,
compozitorul – opere muzicale.*

*Limbajul plastic are trei componente fundamentale: ideea, com-
punerea, culoarea.*

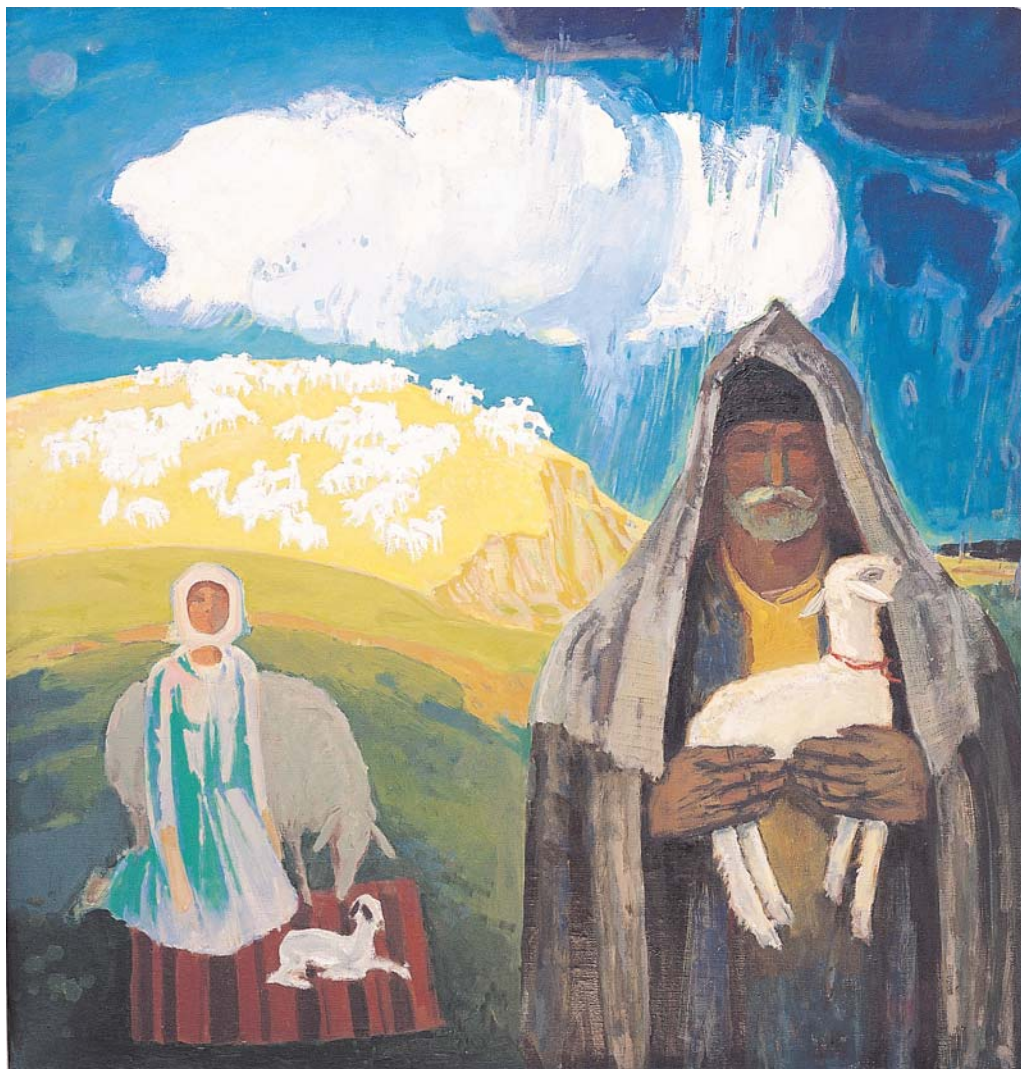
Ideea • Culoarea
Compunerea

IDEEA

Orice lucrare pornește de la o **idee**. Autorul, înainte de a da naștere unei opere (un tablou, o sculptură etc.), se gîndește ce va exprima prin respectiva operă, ce mesaj va transmite ea spectatorului.

Artistul reușește să creeze o adevărată valoare artistică atunci cînd ideea și formele alcătuiesc un tot întreg armonios.

Igor Vieru. *Griji de primăvară*. De regulă, spunem că primăvara e un nou început de viață. Pictorul a redat această idee prin mieii apăruiți pe lume, prin imaginea fetei care privește cu încredere acest început, prin iarba verde care încolțește după o iarnă grea.

CULOAREA

Culoarea joacă un rol important în artele vizuale. A potrivi culorile într-o operă înseamnă a crea stări emoționale celui care privește, adică a-i transmite bucurie, calm sau tristețe. Culorile susțin și întregesc aspectul general al lucrării.

Viktor Borisov-Musatov. *Lacul*.
Tabloul induce, prin calmul naturii și cel al personajelor, o stare de liniște sufletească.

Karl Briulov. *Ultima zi a orașului Pompeii*. Pînza transmite privitorului neliniște și chiar groază. Culorile sumbre, negre, roșul aprins al flăcării amplifică această stare.

GLOSAR

Artele vizuale sînt artele frumoase ce pot fi văzute (tablouri, sculpturi, fotografii, postere etc.).

COMPUNEREA

A *compune* înseamnă a aranja, a potrivi, a distribui elementele limbajului plastic (punctele, liniile, suprafețele, formele, pețele de culoare) într-un spațiu plastic.

Spațiul plastic este suportul, de regulă, limitat, pe care artistul realizează o imagine, alcătuieste o compoziție plastică.

Prin **compoziție plastică** înțelegem aranjarea armoni-

Paul Cézanne. *Natură statică*.

oasă a elementelor de limbaj plastic pe un suport.

Compozițiile pot fi: *plane* și *volumetrice*.

Compoziția plană este compoziția realizată pe un suport plat, care poate fi privită doar din față ori sub un anumit unghi. Toate lucrările executate pe hîrtie, carton, pînză, perete etc. sînt compoziții plane.

Exercițiu aplicativ

Realizați o compoziție plană cu subiectul *Cîntecul privighetorii*, utilizînd tehnica indicată de profesor.

Compoziția volumetrică poate fi privită din toate părțile, de jur-împrejur. Compozițiile volumetriche pot fi construite dintr-un șir de materiale tradiționale (hîrtie, fibre, plastic, plastilină, argilă, piatră, lemn, metal etc.) și mai puțin tradiționale (polistiren, de exemplu). Sculptura, spre exemplu, este arta compoziției volumerice.

Exercițiu aplicativ

Realizați o compoziție volumetrică cu subiectul *Călărețul*, utilizînd tehnica și materialele preferate.

Pavel Șillingovski. *Portretul soției pictorului*. Compoziție plană, pictată pe o pînză.

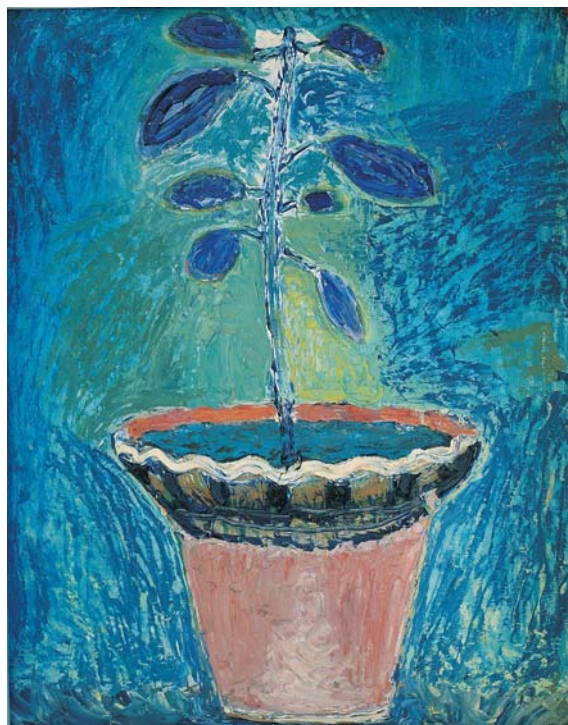
Emmanuel Frémiet. *Monumentul lui Ștefan cel Mare*. Iași. Sculptura e o compoziție volumetrică.

CENTRUL DE INTERES AL COMPOZIȚIEI

Pornind de la o idee pe care vrea s-o transmită neapărat publicului, artistul aranjează elementele plastice într-o anumită ordine, potrivindu-le după mărime, culoare, formă etc. În așa mod, pictorul caută să evidențieze **ideea principală a compoziției**. El poate alege un subiect în care să figureze mai multe personaje. Pentru a atrage în primul rând atenția spectatorului spre acele personaje, autorul va scoate în prim-plan, prin formă, culoare sau mărime, porțiunea respectivă din lucrare. Acea zonă se numește **centrul de interes** al compoziției.

Concluzie: **centrul de interes al compoziției** este acea porțiune sau zonă din lucrare care atrage din primul moment privirea spectatorului.

Valentina Rusu-Ciobanu.
*Glastră – II. Aranjament pe centru
al compoziției.*

Exercițiu aplicativ

Realizați o compoziție cu subiect liber și evidențiați, prin culori luminoase sau întunecate, centrul de interes.

Cînd realizăm o compoziție plastică, indiferent de subiect, utilizăm diverse tehnici și materiale.

După modul de distribuire a elementelor într-un spațiu plastic și amplasarea centrului de interes, compozițiile pot fi: *simetrice*, *asimetrice* sau *cu un aranjament pe centru (centrice)*.

Compoziția centrică este compoziția în care centrul de interes este plasat la intersecția a două diagonale.

Aranjarea elementelor plastice pe centru.

Compoziții centrice.

GLOSAR

Distribuire – repartizare.
Amplasare – așezare, fixare.
Platou – tavă.

Diagonală – dreapta care unește două vîrfuri opuse ale unui pătrat sau dreptunghi.

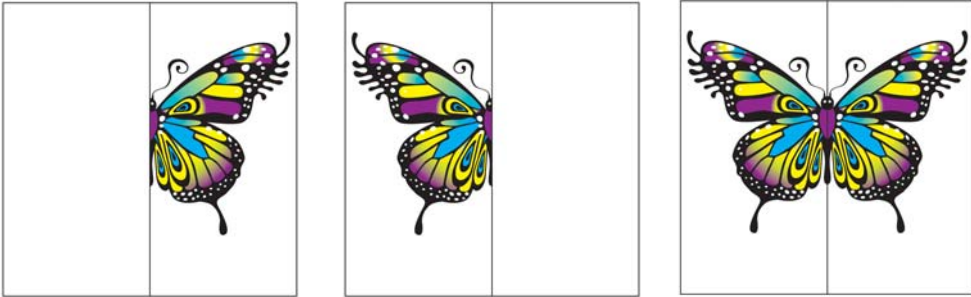

Exercițiu aplicativ

Realizați o compoziție cu subiectul *Platou ornat*, în formă de cerc.

Prin **compoziție simetrică** înțelegem așezarea, pe un suport, a unor elemente plastice identice, de o parte și de alta a unei axe (linii) verticale, orizontale sau diagonale.

Forma fluturului este un exemplu clasic de simetrie bilaterală.

Mulți oameni de știință consideră că simetria stă la baza legilor naturii.

După principiul simetriei sînt alcătuite toate ființele din univers: omul, plantele, insectele, animalele, păsările, peștii și multe alte minuni ale naturii. Cel mai strălucit exemplu de simetrie este fluturile.

În acest tablou de Kazimir Malevich sînt trei axe verticale de simetrie. Le poți determina?

Compoziție simetrică.

GLOSAR

Axă – dreapta care împarte un spațiu plastic, o formă etc. în două sau mai multe părți identice.

Identic – asemănător, la fel, egal.

Bilaterală – pe ambele laturi ale axei.

Exercițiu aplicativ

Realizați o imagine plastică cu subiectul *Fluturile*, utilizând tehnica monotipiei, după algoritmul propus.

Model de lucru:

Trasați o linie (axă) verticală pe mijlocul foii.

Pe dreapta verticalei, aplicați repede, cu acuarelă sau guașă, două pete de culoare. Cât culoarea este umedă, pliați foaia pe mijloc, urmărind linia verticală și striviți uniform suprafața. La deplierea foii, veți observa petele identice pe dreapta și pe stînga verticalei. Trasați, de o parte și de alta, linii simetrice, pînă veți obține imaginea unui fluture.

Concluzie

Suprapunerea perfectă a imaginii ne demonstrează că fluturile este format din două părți identice pe dreapta și pe stînga a axei sale centrale.

Proprietatea a două imagini de a se suprapune exact, pe o parte și pe alta axei centrale, se numește **simetrie**.

E bine să știm!

Multe litere ale alfabetului nostru sînt simetrice. Dacă țineți o bucată de hîrtie în fața unei oglinzi, pe care ați scris pe verticală cuvîntul MAMA, imaginea văzută în oglindă va fi identică cu cea reală.

Literele simetrice din alfabet: **W; T; Y; U; I; O; A; H; X; V; M.**

Compoziția asimetrică se caracterizează prin plasarea armonioasă a centrului compozițional în orice zonă a lucrării plastice. Centrul de interes al compoziției asimetrice nu este plasat nici la intersecția a două diagonale, nici pe axele verticale sau orizontale ale spațiului plastic.

Valentina Rusu-Ciobanu. *După o zi de muncă. Studiu.* Tabloul are centrul compozițional pe stînga.

Edgar Degas. *Clasa de dans.* Figura personajului central, care e și centrul compozițional al picturii, e deplasată în dreapta.

Exercițiu aplicativ

Realizați o compoziție asimetrică cu unul din subiectele propuse: *Primăvara, Pasărea măiastră* (la alegere).

Evaluare sumativă

1. Spuneți de la ce anume pornește o lucrare, o operă de artă.
2. Cum se numește aranjarea armonioasă a elementelor de limbaj plastic în spațiul plastic?
3. Enumerați tipurile de compoziție pe care le cunoașteți.
4. Găsiți în manual o compoziție volumetrică.
5. Realizați o compoziție plană sau volumetrică cu subiectul *Prietenul meu patruped*, aplicînd tehnica de lucru preferată.

CAPITOLUL 4

INIȚIERE ÎN DOMENIUL ARTELOR PLASTICE

Arta este o activitate umană care are drept scop reprezentarea frumosului din natură sau a corpului omenesc. Autorii de picturi, sculpturi, lucrări grafice, opere de arhitectură, ceramică se numesc artiști plastici.

Lucrările de artă plastică ne educă gustul pentru frumos.

Artiștii plastici ne descoperă lumea, o fac mai frumoasă.

Arta este o parte din cultura întregii omeniri.

Arta plastică ne ajută să vedem lumea.

Ce este arta plastică
Muzee și galerii
Minunile lumii – capodopere de artă

CE ESTE ARTA PLASTICĂ

Arta plastică este creația omului. Din cele mai vechi vremuri omul își dorea să păstreze pentru mai mult timp imaginea unui răsărit de soare, un peisaj sau chipul unui om drag. Pentru aceasta a învățat să deseneze și să sculpteze. Astfel s-a născut arta. Arheologii descoperă și azi în ruinele clădirilor de altădată tablouri (fresce) în culori, reprezentând scene cu oameni, păsări, animale, sau găsesc pe locul vechilor așezări umane diverse figuri sculptate.

Figuri sculptate de meșteri antici.

GLOSAR

Cavalcadă – alergare cu cai.

Biserica din Pătrăuți.
Scena *Cavalcada Sfintei Cruci*. Frescă.

Stema Moldovei. Mănăstirea Probota.

Armata de teracotă a împăratului chinez.

Cavalerist din armata de teracotă.

Cîteva decenii în urmă, în China, s-a descoperit o întregă armată modelată în argilă. Figurile aveau înălțimea naturală a omului și urmau să servească pentru un anumit rit. Fiecare dintre soldații modelați din lut (teracotă) are o figură individuală și nu seamănă cu ceilalți.

Și la noi, în Basarabia, s-au descoperit figurine din ceramică sau cioplite în piatră. Statuetele, executate de meșterii locali, reprezintă oameni sau animale.

Statuete descoperite de savanții de la Academia de Științe a Republicii Moldova.

GRAFICA

Grafica este arta de a realiza imagini alb-negru și color în tuș, acuarelă, cu creionul, cu penița etc. Gravura (imaginile tăiate în lemn, piatră, plăci de metal etc. și imprimate apoi pe hîrtie) face parte din arta grafică.

Grafica cea mai obișnuită cu care v-ați familiarizat deja sînt ilustrațiile de carte. Acestea pot fi alb-negru în tuș, dar pot fi și color. Graficienii contemporani își realizează operele și cu ajutorul calculatorului (grafică digitală).

Un gravor neîntrecut a fost germanul Albrecht Dürer. De o mare popularitate în Europa s-a bucurat gravura japoneză. Hokusai a fost unul dintre marii maeștri orientali.

Albrecht Dürer. *Erasm din Rotterdam*. Gravură.

GLOSAR

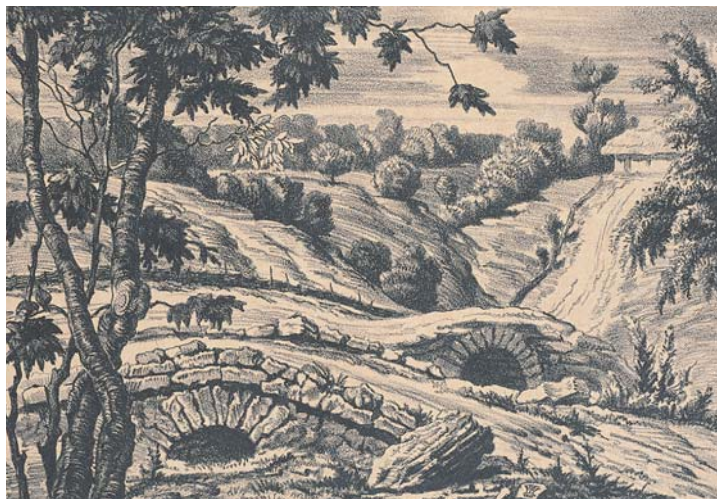
A grava – a tăia, a săpa, a desena cu instrumente speciale într-o placă de metal, piatră, lemn, linoleum etc.

Hokusai. *Muntele Fuji și Marele Val*. Gravura japoneză era, de regulă, în culori.

Interesante lucrări grafice ne-au lăsat pictorii basarabeni din secolul trecut Pavel Șillingovski, Theodor Kiriacoff, Leonid Grigorașenco, Igor Vieru.

Printre graficienii noștri contemporani se remarcă Isai Cîrmu, Gheorghe Vrabie, Alexei Colîbneac ș.a.

Pavel Șillingovski. *Basarabia. Peisaj cu pod.* Gravură în piatră.

Theodor Kiriacoff.
*Mori de vînt
basarabene.*
Gravură în lemn.

Igor Vieru.
*Povestea unui
om leneș.*
Ilustrație de carte.

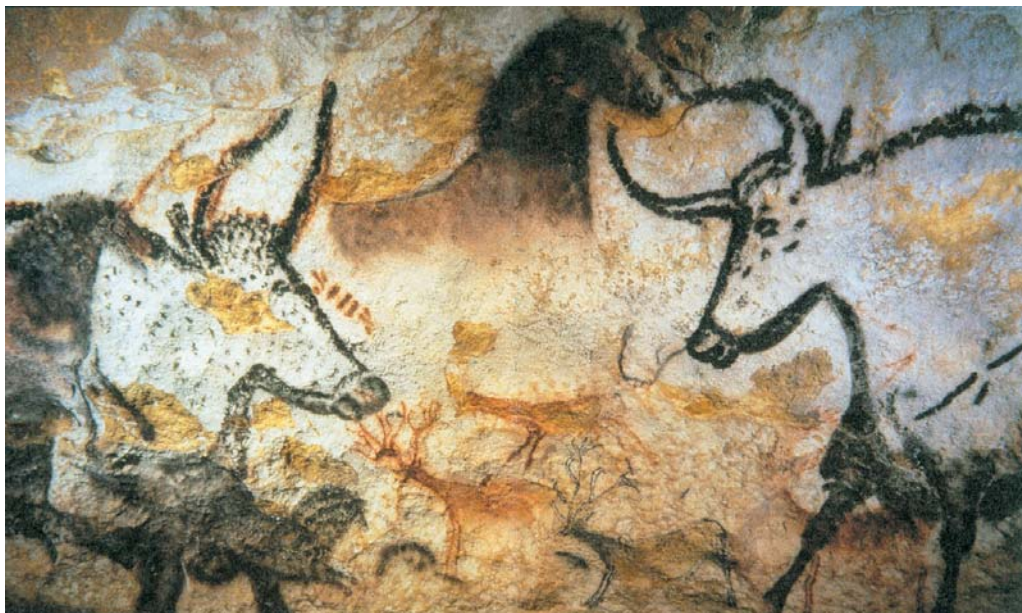
Exerciții aplicative

Numiți 2-3 cărți care v-au impresionat prin ilustrațiile lor.
Ce funcție au imaginile incluse în cărți?

PICTURA

Primele picturi cunoscute sînt cele executate de omul primitiv pe pereții peșterilor. Imaginile în culori reprezintă animalele pe care le vînau strămoșii noștri.

Aceste picturi preistorice au fost descoperite într-o grotă din Franța.

Alte imagini pretimpurii sînt cele descoperite în piramidele egiptene sau în orașul roman Pompeii, acoperit de cenușa unui vulcan. Sub stratul de scrum vulcanic s-au păstrat frumoase fresce romane.

Picturi din galeriile piramidelor egiptene.

Scenă din miturile romane.

Frescă din Pompeii.

Frescă din Egiptul antic.

Pictură decorativă pe un vas din Grecia antică.

Picturile antice pe alt tip de suport (lemn, papirus) nu au ajuns pînă la noi – le-a deteriorat timpul. Despre măiestria artiștilor plastici de atunci continuă însă să circule legende. Una dintre ele spune că un pictor redase atît de bine o vază cu fructe, încît o pasăre le-a luat drept adevărate, încercînd să le ciugulească.

Leu, decorație pe zidul unui palat din străvechea Persie.

Marii artiști ai Renașterii – Leonardo da Vinci, Rafael, Michelangelo – au preluat din pictura greacă și au dezvoltat unele tehnici și tehnologii, modalități de potrivire a formelor și a culorilor.

Michelangelo.
*Crearea lui
Adam*. Frescă
pe bolta Capelei
Sixtine din
Vatican. Detaliu.

Tradiția lor a fost urmată pînă în secolul XX, cînd pictura a început să se dezvolte după alte principii. Artiștii contemporani pictează în diverse maniere, reprezentînd nu atît ceea ce văd, cît ceea ce simt.

Andrei Sârbu.
Gutuie - IV.
Pictură pe pînză.

Paul Klee.
Senecio.
Pictură pe pînză.

Artiștii au lăsat nemuritoare opere de artă atît în biserici și catedrale, cît și pe pînză, pe lemn etc. Multe dintre aceste creații valoroase se păstrează în muzeele lumii.

Exerciții aplicative

Cum credeți, cu ce materiale desena omul primitiv?
Completați textul despre picturile rupestre cu noi informații.

CERAMICA

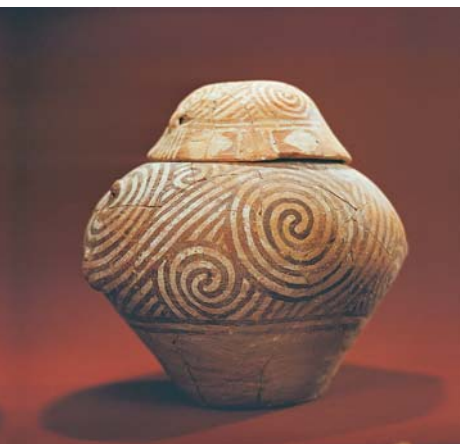
Astfel se numește argila modelată și tratată termic în cuptoare speciale. Aceeași denumire o poartă arta și tehnica de prelucrare a obiectelor din lut.

Procesul de obținere a ceramicii presupune pregătirea lutului, modelarea și decorarea, uscarea și coacerea obiectelor confecționate în cuptoare speciale.

Ceramică din Grecia antică.

Vase antice din argilă descoperite de savanți pe teritoriul republicii noastre.

Cuptor de copt (tratate termică) ceramică.

Arta prelucrării lutului este foarte veche. În colecțiile muzeelor lumii sînt adunate nenumărate obiecte din ceramică: oale, căni, farfurii, urcioare, utilizate în gospodăria țărănească a di-

Ceramică din China antică.

feritor popoare; obiecte de cult (chipuri, idoli, amulete etc.).

Figurine antice din lut ars expuse în muzeele din Chișinău.

În prezent, din argilă se fabrică o mare varietate de obiecte de uz casnic, materiale de construcție (chiuvete, căzi, diverse plăci de gresie, cărămizi etc.) și obiecte decorative, pentru înfrumusețarea interioarelor, a parcurilor etc.

Din lut se confecționează și diverse accesorii, podoabe.

Exerciții aplicative

Spuneți, ați știut cum sînt făcute vasele și obiectele de ceramică pe care le aveți acasă?

Ce v-a impresionat cel mai mult cînd ați studiat această temă?

Argumentați.

Obiecte decorative (figurine, mărgelile, vase) din lut ars.

SCULPTURA

Pictura este o operă creată pe o suprafață plană, iar **sculptura** este arta volumului, pe care o putem privi din toate părțile. Busturile de pe Aleea Clasicilor sau monumentul lui Ștefan cel Mare din Chișinău pot fi admirate de jur-împrejur.

Alexandru Plămădeală. *Monumentul lui Ștefan cel Mare*. Bronz. Chișinău.

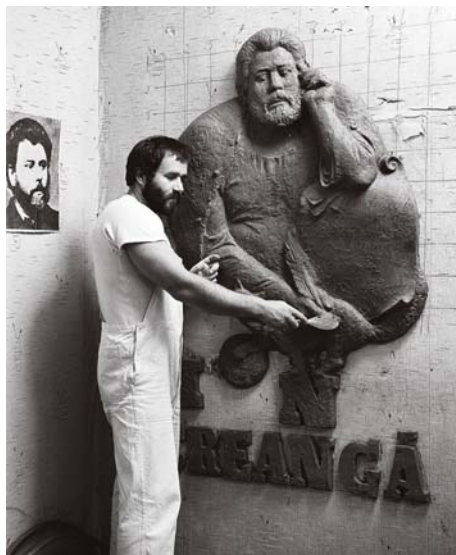

Lazăr Dubinovschi. *Bustul lui Vasile Alecsandri de pe Aleea Clasicilor*. Bronz. Chișinău.

Cu ajutorul dălții, ciocanului, cuțitului și altor instrumente, sculptorul modelează, cioplește lucrarea după un model sau după un anumit desen numit *schiță*, *crochiu*.

Materialele utilizate în sculptură sînt: argila, piatra, lemnul, metalul etc.

Sculptorul Dumitru Verdianu lucrînd la o compoziție dedicată scriitorului Ion Creangă.

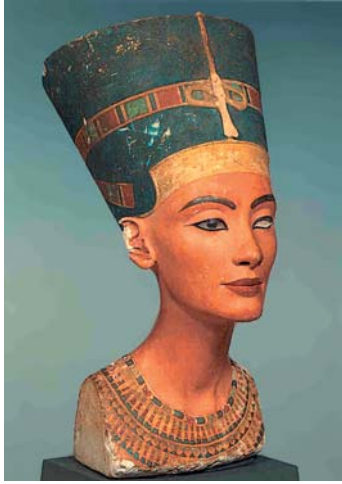

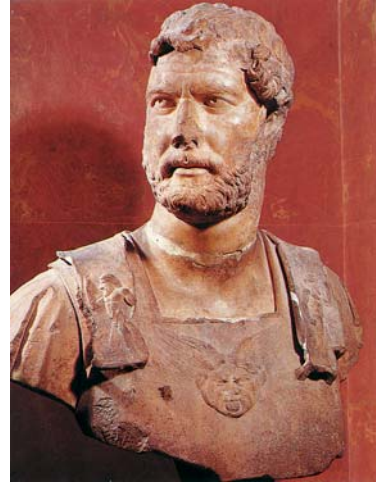
Arta sculpturii este una dintre cele mai vechi, figurile cioplite în marmură, granit sau piatră păstrându-se cel mai bine. Unele monumente au cîteva milenii. Pînă astăzi s-au păstrat busturi și figuri ale faraonilor egipteni, ale zeitelor, ale înțelepților greci sau ale împăraților romani.

Sculptură reprezentînd un faraon egiptean. Aur.

Nefertiti, soția unui faraon, era renumită pentru frumusețea sa. Știm cum arăta doar datorită acestui bust celebru. Piatră.

Înfățișarea acestui roman mîndru a fost înveșnicită de un sculptor antic. Marmură.

Acropole. Un segment al vestitului templu grecesc, împodobit cu sculpturi care înlocuiesc coloanele ce sprijină acoperișul. Este unul dintre cele mai frumoase edificii ridicate de om.

Măiestria în această artă a atins cea mai înaltă cotă în timpul Renașterii. Vestitul Michelangelo a creat monumente clasice, admirate și astăzi. Artiștii plastici au adoptat acest fel, realist, de a vedea lumea pînă în secolul XX, cînd arta sculpturii s-a modernizat.

Un celebru inventator al noilor forme sculpturale a fost românul Constantin Brâncuși: *Cocoșul*, *Măiastra*, *Coloana fără sfîrșit* sînt opere cunoscute în toată lumea.

Sculptorii basarabeni cei mai cunoscuți au fost Alexandru Plămădeală, autorul monumentului lui Ștefan cel Mare, și Lazăr Dubinovski.

Michelangelo. *Moise*. Una dintre cele mai cunoscute compoziții sculpturale din lume. Marmură.

Constantin Brâncuși. *Poarta sărutului*. Piatră.

Constantin Brâncuși. *Cocoșul*. Bronz șlefuit.

Lazăr Dubinovschi. *Bustul lui Mihai Eminescu de pe Aleea Clasicilor*. Chișinău. Bronz.

Printre sculptorii contemporani se remarcă: Tudor Cataraga, Valentin Vârtosu, Iuri Kanașin, Gheorghe Postovanu ș.a.

Alexandru Plămădeală.
Cioban. Lemn.

Exercițiu aplicativ

În localitatea voastră sînt monumente sculpturale? Numiți-le. Argumentați.

Valentin Vârtosu. *Într-al nouălea cer*. Tehnică mixtă. Lemn, bronz, sticlă organică.

Tudor Cataraga. *Maternitate*. Bronz, lemn.

ARHITECTURA

Arhitectura este arta construcției.

Oamenii întotdeauna au tins să-și facă un adăpost nu doar rezistent și comod, dar și frumos, plăcut pentru văz. Astfel, ei au învățat să înalțe din piatră, lut, lemn minunate temple, teatre și castele.

La fel ca documentele scrise, operele de arhitectură ne comunică informații despre epoca în care au fost create.

Biserica Sfânta Născătoare de Dumnezeu de la Mănăstirea Putna.

Acropole, Atena.

Acropole, minunatul templu grecesc, ne fascinează prin frumusețea și măreția sa.

Arhitectura fiecărui popor este inconfundabilă.

Castelul Peleş (România) este considerat unul dintre cele mai frumoase monumente din Europa.

Cetatea Albă.

a) Castelul Peleş, Sinaia; **b)** Catedrala Sf. Petru, Roma; **c)** Domul (Catedrala) din Köln, Germania.

MUZEE ȘI GALERII

Se numește **muzeu** instituția care se ocupă de colecționarea, păstrarea și expunerea obiectelor care prezintă interes istoric, științific, artistic etc.

Dacă sculpturile și compozițiile decorative pot fi expuse în locuri publice – parcuri, alei, piețe –, atunci tablourile nu pot fi păstrate decât în spații bine protejate de capriciile naturii. Pentru aceasta oamenii au construit muzee.

Toate orașele mari au muzee de artă în care sînt adunate picturile artiștilor celebri. Unul dintre muzeele cele mai cunoscute în lume este celebrul Luvru din Paris.

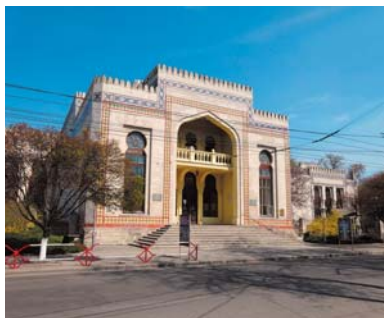
Muzeul Național de Arte Plastice din Chișinău adăpostește o colecție impresionantă de lucrări de artă plastică ale artiștilor autohtoni Mihail Grecu, Andrei Sârbu, Valentina Rusu-Ciobanu, Alexandru Plămădeală ș.a., cît și ale artiștilor din alte țări (pictură europeană, gravură japoneză etc.).

Muzeul Național de Arheologie și Istorie al Moldovei.

Luvrul, unul dintre cele mai cunoscute muzee din lume. Se află în Paris, capitala Franței.

Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău.

Intrare în Galeria de Artă „Constantin Brâncuși” din Chișinău.

Muzeele organizează periodic expoziții tematice, vizitate deseori și de elevi.

Muzeele ne uimesc prin faptul că au în colecții rarități (lucruri deosebite). Exponatele prezentate în sălile lor ne fac să înțelegem mai bine evenimentele istorice.

Galeria de artă este o sală de expoziție în care sînt expuse opere de pictură, sculptură, grafică sau alte obiecte de artă.

În galeriile de artă se expun temporar operele artiștilor plastici, la care are acces publicul larg.

O expoziție de tablouri realizate de copii – acuarele, pastele, colaje etc. – poate fi inaugurată și în școala voastră.

Vizitarea muzeelor și a galeriilor de artă ajută omul să devină mai cult, mai inteligent.

Aspecte din sala Galeriei de Artă „Constantin Brâncuși” din Chișinău.

MINUNILE LUMII – CAPODOPERE DE ARTĂ

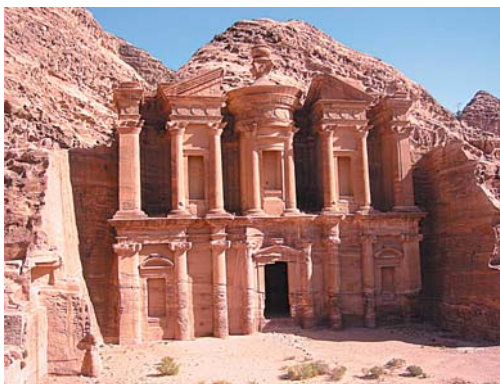
Pe lângă cele șapte minuni ale lumii deja cunoscute (le puteți găsi pe internet sau în orice enciclopedie), au mai fost desemnate alte minuni „noi”. În lista lor au intrat Marele Zid Chinezesc, orașul antic Petra, zidit din piatră roz în deșertul Iordaniei, Statuia Mântuitorului din Rio de Janeiro, oraș în Brazilia, Machu Picchu, cetate a incașilor din actualul Peru, Chichen Itza, oraș maiăș din Mexicul de azi, Colosseumul din Roma și Taj Mahal, celebrul palat-mausoleu din India. Aceste construcții și monumente au fost create de geniul uman și sînt patrimoniul întregii omeniri.

GLOSAR

Patrimoniu – *proprietate prețioasă a unei țări sau a omenirii.*

Machu Picchu, cetate a incașilor. Chichen Itza, oraș maiăș.

Orașul antic Petra.

Taj Mahal, celebrul palat-mausoleu din India.

Marele Zid Chinezesc, ridicat pentru a apăra vechea Chină de invaziile străinilor, este cea mai lungă construcție concepută de om. Lungimea zidului este uriașă – el se întinde pe o distanță de 3 000 kilometri și are 10 m în lățime. Astronauții spun că e singura creație a omului care se vede cu ochiul liber din cosmos.

Marele Zid Chinezesc.

Zidul are peste două milenii și este astăzi un adevărat muzeu în aer liber.

Un alt monument impresionant al arhitecturii este și Colosseumul din Roma, capitala Italiei. Celebrul amfiteatru a fost inaugurat în anul 80 după Hristos și avea o capacitate pe care puține stadioane moderne o depășesc. Pe băncile sale încăpeau peste 80 000 de spectatori. Vechii romani urmăreau aici luptele de gladiatori, luptele cu fiare sălbatice, cursele de cai. Colosseu-

Colosseumul din Roma.

mul (în limba latină înseamnă „mare, uriaș”) a împrumutat denumirea de la statuia foarte înaltă a împăratului roman Nero, monument care se afla în preajmă. Deși ruinat parțial, arcurile sale zvelte, pereții de piatră și marmură, subsolurile unde cîndva erau închiși gladiatorii sclavi și fiarele sălbatice sînt o mare atracție pentru turiști.

Statuia Mîntuitorului este o grandioasă sculptură care a fost montată pe un vîrf de munte deasupra orașului Rio de Janeiro, Brazilia. Isus are brațele întinse de parcă ar vrea să îmbrățișeze orașul. Proiectul a fost realizat nemijlocit de un sculptor francez, care a modelat capul și mîinile statuii, și de un grup de arhitecți și ingineri, care i-au înălțat trupul și, respectiv, baza monumentului. Capul statuii cîntărește peste 35 de tone și are

Statuia Mîntuitorului. Rio de Janeiro. Detaliu.

Statuia Mîntuitorului. Rio de Janeiro. Vedere generală.

aproape 4 metri în înălțime. Cele două brațe cîntăresc împreună peste 18 tone, iar distanța dintre vîrfurile degetelor de la ambele brațe e de 23 metri. Monumentul a fost inaugurat în 1931, după zece ani de la începutul lucrărilor. Privită de jos, statuia și muntele de sub ea se înalță la 732 de metri deasupra orașului. De sus, de lîngă statuie, se deschide o priveliște încîntătoare spre cartierele marelui oraș care se întinde la poalele monumentului.

Exerciții aplicative

Tema: „Arhitectura”

Priviți imaginea Cetății Albe din manual (p. 89). Cum credeți, pentru ce erau construite cetățile?

Amintiți-vă ce castel este considerat unul dintre cele mai frumoase monumente de arhitectură din Europa.

Evaluare sumativă

1. Amintiți-vă ce muzee din localitate ați vizitat împreună cu învățătoarea sau cu părinții voștri. Ce alte muzee ați dori să vizitați?
2. Numiți o lucrare ce v-a impresionat în urma vizitei la muzeu.
3. Determinați care sînt deosebirile dintre genurile de artă plastică:

pictură – sculptură;
ceramică – grafică.
4. Numiți cîteva dintre minunile lumii.

Imprimat la Combinatul Poligrafic,
MD 2004, Chişinău, str. P. Movilă nr. 35. Tel. : 022-24-30-92
Com. nr. 50616

